

FOTO: HEIN KOOPS

Rapport Beleidsanalyse Lokale overheden

Juni 2014

Stichting
**Onbeperkt
Sportief**

SAMENVATTING ONDERZOEK GEHANDICAPTENSPOORTBELEID

Dit rapport is een onderzoek naar het gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport. De deelname en de aandacht voor gehandicaptensport groeit, maar blijft nog altijd achter ten opzichte van de reguliere sport. Echter kan sport en bewegen, juist voor mensen met een handicap of chronische aandoening, bijdragen aan een gezondere leefstijl en een betere kwaliteit van leven. Stichting Onbeperkt Sportief zet zich daarom al jaren in om de deelname van mensen met een handicap aan sport en bewegen te stimuleren op diverse gebieden. Ze richten zich hierbij op de pijlers: revalidatie, zorg, (speciaal) onderwijs, sport en overheid.

Stichting Onbeperkt Sportief constateerde echter dat er nog onvoldoende zicht was op het beleid dat elke gemeente voert op gebied van gehandicaptensport. Terwijl door decentralisatie en de verdere opkomst van gehandicaptensport de relatie tussen de gemeente en de gehandicaptensport steeds hechter wordt. Door het analyseren van het beleid van 16 Nederlandse gemeenten geeft dit onderzoek meer inzicht in de aard en omvang van de aandacht van het gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport. Door dit inzicht kan Stichting Onbeperkt Sportief gemeenten adviseren en ondersteunen, maar ook interventies plegen. Zo is het wenselijk dat binnen het gemeentelijk beleid, de gehandicaptensport beter en makkelijker toegankelijk gemaakt wordt voor mensen met een handicap. Hierdoor wordt de deelname aan sport voor gehandicapten vergemakkelijkt en gaan zij waarschijnlijk meer sporten en bewegen.

HET ONDERZOEK

Inzicht in gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport wordt in dit onderzoek verkregen aan de hand van twee vragen. Deze twee vragen worden vanwege de sterke onderlinge samenhang als één vraag geformuleerd, maar vanuit twee perspectieven beantwoord. De onderzoeksvraag luidt:

Op welke wijze is het mogelijk maken van sport en bewegen voor mensen met een handicap verankerd binnen het beleid van verschillende gemeenten in Nederland?

Aan de ene kant wordt door het beantwoorden van deze onderzoeksvraag inzichtelijk op basis van welke beleidsstukken (beleidsvelden) de gehandicaptensport wordt georganiseerd (in dit onderzoek ook wel het “integraliteitsperspectief” genoemd). Aan de andere kant geeft het antwoord op de vraag hoe gehandicaptensport in deze (verschillende) beleidsstukken staat omschreven (het “beleidsperspectief”).

Om deze twee vragen te beantwoorden is empirisch onderzoek gedaan. Hierin is een aantal stappen doorlopen (vaststellen van de doelgroep, vaststellen van de onderzoeksgroep, het bepalen van thema's, het analyseren zelf en de verslaglegging). In dit gaat het om de mensen met handicap, waaronder mensen met een lichamelijke (motorische en/of zintuiglijke) en/of verstandelijke handicap vallen. In het geval van een zintuiglijke handicap kan er nog onderscheid gemaakt worden tussen een visuele- of auditieve handicap, of een combinatie hiervan. Omdat een onderzoek als deze bij alle 403 Nederlandse gemeenten praktisch gezien onmogelijk is, zijn 16 gemeenten geselecteerd. Eerst zijn de vier grootste (G4) gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) genomen. Na aftrek van deze vier gemeenten zijn de overige 399 gemeenten in drie groepen van 133 gemeenten verdeeld, op basis van inwonersaantallen. Daarna is op basis van cijfers binnen deze drie groepen, de vier gemeenten met het hoogste percentage gehandicapten geselecteerd. Vanwege het percentage hoeft dit niet te betekenen dat de geselecteerde gemeenten ook inderdaad handicaprijke gemeenten zijn. Maar een afbakening voor dit onderzoek was nodig. Via het netwerk van Stichting Onbeperkt Sportief zijn de meeste gemeenten (of organisaties die het beleid van de gemeente uitvoeren) benaderd. Met de overige gemeenten is telefonisch contact gezocht.

Om het beleid van de gemeenten te kunnen analyseren is een aantal onderwerpen (monitoring, ondersteuning, (sport)accommodatie, verkeer & vervoer, (sport)aanbod, beeldvorming & communicatie en netwerkvorming) vastgesteld. Deze zijn vervolgens onderverdeeld in thema's. Het

vaststellen van deze onderwerpen en thema's is gebeurd op basis van punten uit Agenda 22, de monitor (On)beperkt sportief 2013, het NOC*NSF rapport (Regionale samenwerkingsstructuur gehandicaptensport) en op basis van een eerste screening van de beleidsdocumenten van de G4 gemeenten.

Voor het analyseren zelf zijn alle ontvangen beleidsdocumenten doorgenomen aan de hand van de vastgestelde thema's, waarbij aan elk thema een kleur is gegeven. Zo kon bij de verslaglegging gemakkelijk de informatie over eenzelfde onderwerp worden vergeleken en/of worden aangevuld. Dit is alleen gebeurd met de vastgestelde beleidsdocumenten. Beleidsdocumenten die (nog) niet vastgesteld zijn op het moment van het onderzoek zijn niet meegenomen. Tenslotte is de gehele werkwijze en analyse (puntsgewijs) vastgelegd in dit onderzoek. Waarnaar conclusies zijn getrokken en aanbevelingen zijn gedaan.

CONCLUSIES

Het antwoord op de onderzoeksvraag kan vanuit twee verschillende perspectieven gegeven worden. Ten eerste is dit vanuit het beleidsperspectief zelf, waarbij gekeken wordt wat er op gebied van gehandicaptensport binnen de gemeente gebeurd. Een tweede mogelijkheid om antwoord te geven op de onderzoeksvraag is vanuit het integraliteitsperspectief, waarbij vanuit de decentralisatiegedachte rekening wordt gehouden met de rol van de gemeente en het samenwerken met andere partijen. Het betreft hier dus de totstandkoming van gehandicaptensport, ook wat betreft integrale beleidsvoering. Vanuit beide perspectieven wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag.

Beleidsperspectief

Algemeen

Gehandicaptensport wordt vooral gebaseerd op het sportbeleid van gemeenten. Echter blijkt het sportbeleid in sommige gevallen (vooral bij de grote, middelgrote en kleine gemeenten met een eigen sportbeleid) niet altijd meer even actueel. Daarnaast is het sportbeleid van de G4 gemeenten vooral gericht op de Olympische- en Paralympische ambitie voor 2028, waarvan inmiddels bekend is dat deze geen doorgang zal vinden. Daardoor zal er een andere focus komen te liggen op dit beleid.

Het sportbeleid is bij alle gemeenten ook vaak gericht op een algemene doelgroep. Zo nu en dan worden specifiek gehandicaptendoelgroepen genoemd, die door gemeenten verschillend worden aangeduid. Dit kunnen bijvoorbeeld doelgroepen zijn die worden aangeduid als doelgroep aangepast sporten, mensen met een beperking of mensen met een handicap. Ook vallen gehandicapten binnen het beleid vaak in een bredere doelgroep. Zo vallen gehandicapten ook onder de (bredere) doelgroepen: alle inwoners van de gemeente, groepen met een achterstand in bewegen en mensen met een motorische achterstand. Dit maakt het analyseren van het gehandicaptensportbeleid ingewikkeld. Telkens kan namelijk de vraag gesteld worden of gehandicapten, zoals deze vastgesteld is in dit onderzoek, door de betreffende gemeente bedoeld wordt binnen de genoemde termen en doelgroepen.

Inzet thema's

- Gemeenten hebben **doelstellingen** voor de gehandicapte (sport)doelgroep, maar cijfers of SMART- (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden) geformuleerde doelstellingen ontbreken.
- Per gemeente verschilt de manier waarop zij gehandicaptensport **faciliteren** (met betrekking tot aangepaste materialen).
- **Financieel** wordt de gehandicaptensport door vrijwel elke gemeente wel ondersteund. Soms is dit ook indirect, door het financieren van organisaties, evenementen en/of verenigingen die zich richten op gehandicaptensport.

- Het opleiden van **deskundig kader** voor de gehandicaptensport wordt door gemeenten ook wel gedaan. Dit zijn voornamelijk de grotere gemeenten, aangezien de kleine gemeenten vooral de gehandicaptensport via externe partijen (laten) organiseren.
- Een belangrijk punt voor alle gemeenten is **de toegankelijkheid van sportaccommodaties**. Veelal wordt er gewerkt met een keurmerk toegankelijke sportaccommodaties binnen gemeenten, al lijken gemeenten hun sportaccommodaties in veel gevallen te laten voldoen aan andere keurmerken.
- Gemeenten hebben weinig in hun (sport)beleid staan over de toegankelijkheid van de (openbare) ruimte rondom de sportaccommodaties. Het zou kunnen dat bij de verschillende keurmerken ook de **(openbare) ruimte** rondom de sportaccommodaties wordt getest.
- Gemeenten zetten in op gemakkelijk bereikbare sportaccommodaties, door deze bijvoorbeeld zoveel mogelijk in de wijk te plaatsen.
- Er zijn weinig **vervoersregelingen** voor gehandicapten in het gemeentelijk beleid opgenomen.
- Alle gemeenten hebben op de een of andere manier een **aanbod** voor gehandicaptensport. De vorm van dit aanbod verschilt echter per gemeente. Zo zijn er gemeenten die activiteiten door externe organisaties uit laten voeren of door middel van samenwerking met andere gemeenten. Wat bij een aantal gemeenten wel overeenkomt is dat ze de gehandicaptensport vaak zoveel mogelijk in willen bedden bij reguliere verenigingen.
- Vaak moet een **professional** (bijvoorbeeld in de vorm van een buurtsportcoach, beweegmakelaar, Consulent Aangepast Sporten of combinatiefunctionaris) zorgen voor de inbedding van gehandicaptensport bij reguliere verenigingen. Ook worden deze professionals ingezet voor activiteiten behorende tot het buurtwerk, onderwijs of zorg.
- **(Top)sportevenementen** (ook op gebied van gehandicaptensport) worden vooral ingezet als promotiemiddel voor gemeenten.
- Voor **informatie** over gehandicaptensport binnen de eigen gemeente kunnen inwoners vaak terecht bij sportservicepunten of een ander (centraal) loket voor de gehandicaptensport. In veel gevallen hebben deze loketten een website waar de (benodigde) informatie over gehandicaptensport op staat, zoals het beschikbare aanbod en de activiteiten en waar deze te vinden zijn.
- Er wordt door veel gemeenten **samengewerkt** met sportloketten en sportservicepunten. Ook werken gemeenten samen met tal van andere (externe) partijen. De samenwerkingsorganisaties verschillen dan ook erg per gemeente.
- Over het algemeen wordt er (vanuit het sportbeleid) wel samengewerkt met organisaties op gebied van zorg en onderwijs. Een **koppeling in het beleid** wordt dan veelal ook gemaakt met zorg, gezondheid, WMO, AWBZ en onderwijs.

Uitkomst

Uit de analyse blijkt dat het gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport per gemeente erg verschillend is. Zo baseren de G4 gemeenten gehandicaptensport op meerdere beleidsstukken. Hierdoor is het lastig om inzicht te krijgen in wat de gemeente daadwerkelijk voor de gehandicaptensport organiseert. Mede omdat het beleid van elke gemeente verschilt, waardoor er ook geen eenduidige lijn in het beleid te ontdekken valt.

Integraliteitsperspectief

Decentralisatie

Nadat er inzicht is verkregen over wat het (gehandicapten)sportbeleid van de gemeenten inhoudt, is het goed om te kijken wat dit betekent vanuit het oogpunt van integraliteit. Aangezien binnen het sociaal domein (met onder andere zorg, WMO, gezondheidsbeleid) decentralisatie plaatsvindt, ontstaan er kansen om met andere beleidsvelden samen te werken, om zo tot integrale samenwerking te komen. Dit biedt kansen voor gehandicaptensport om de koppeling te maken tussen bijvoorbeeld sport, zorg, WMO, gezondheidsbeleid en onderwijs. Koppeling met de WMO is bijvoorbeeld mogelijk

doordat deze inzet op het vergroten van zelfredzaamheid en het bevorderen van de maatschappelijke participatie van burgers. Sport kan hieraan bijdragen, zeker voor mensen met een beperking.

Integraliteit

Zoals hiervoor al werd genoemd wordt nu de gehandicaptensport vaak nog georganiseerd vanuit het (algemeen) sportbeleid. Binnen het sportbeleid worden verschillende koppelingen gemaakt met zorg en WMO. Echter geven weinig gemeenten aan dat hun gehandicaptensport gebaseerd is op bijvoorbeeld het zorg en WMO beleid. Vanuit de sport lijkt er dus wel aandacht te zijn voor bijvoorbeeld WMO en zorg, maar niet andersom. Terwijl dit voor een goede werking van integraal beleid wel noodzakelijk is. Het zijn nu vooral de G4 gemeenten die meerdere beleidsstukken hebben waarop de gehandicaptensport is georganiseerd. Daarnaast heeft gemeenten Den Haag een aparte 'gehandicaptensport' nota en ligt er bij de gemeente Amsterdam ook al een dergelijk plan klaar. Ook bij de nieuwe sportnota van gemeente Stads kanaal wordt aangegeven dat gehandicaptensport een plaats heeft gekregen in de nota en gaf men bij een aantal gemeenten (Oss, Heerlen, Schoonhoven) aan dat er plannen zijn om in aanstaande nota's meer gehandicaptensport naar voren te laten komen. Gehandicaptensport binnen beleid is dus in ontwikkeling, al blijft het de vraag hoe een integrale aanpak hierin meegenomen wordt. Vooralsnog is de rol van de gemeente op gebied van gehandicaptensport vooral faciliterend. Daarnaast vervullen gemeenten afwisselend een sturende- en opdracht gevende rol.

AANBEVELINGEN

Onderzoek

Om het beleid van gemeenten op gebied van gehandicaptensport te analyseren moet rekening gehouden worden met het verschil in beleid van de gemeenten. Per gemeente verschilt namelijk het beleid op gebied van gehandicaptensport, waar men op inzet en de manier waarop de doelgroep gehandicapten in het beleid terugkomt. Aan de hand van de genoemde thema's in dit onderzoek kunnen beleidsdocumenten met elkaar worden vergeleken. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de manier waarop de doelgroep in het beleid omschreven staat. Zo vallen gehandicapten bijvoorbeeld ook onder "alle inwoners van de gemeente", de doelgroep "waarvan de sportdeelname achterblijft" en de doelgroep "aangepast sporten". Daarnaast worden diverse termen gebruikt voor gehandicapten, zoals mensen met een beperking, mensen met een handicap, etc.

Beleid

Om gehandicaptensport binnen het beleid en binnen de gemeente zo goed mogelijk te organiseren, is aan te bevelen dat de partijen die verantwoordelijk zijn voor de gehandicaptensport, zich ook gaan bemoeien met andere beleidsvelden. Dit zijn voornamelijk beleidsvelden die terugkomen in de verschillende thema's van dit onderzoek. Zo moet een beleidsambtenaar sport, ter bevordering van de gehandicaptensport, bijvoorbeeld ook inspraak kunnen hebben op de beleidsvelden zorg, gezondheid, WMO, infrastructuur, openbaar vervoer, etc. Zo kan er invloed worden uitgeoefend op meerdere beleidsterreinen. Op beleidsterreinen waar geen apart beleid voor is moet gekeken worden naar uitvoerende organisaties. Dit kunnen lokale- en landelijke organisaties zijn. In dat geval moet daarmee samengewerkt worden. Het is dus van belang dat organisaties die zich inzetten voor de gehandicaptensport goed zicht hebben op hun netwerk en daarmee constant in verbinding staan. Hierbij moet dus ook worden gekeken naar meerdere beleidsvelden die van belang zijn voor de gehandicaptensport. Zoals gezegd zijn dit bijvoorbeeld beleidsvelden die terugkomen in de thema's van dit rapport. Voor uitvoering van het beleid is het daarbij wenselijk dat (landelijke) organisaties of (gemeentelijke) afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de gehandicaptensport, zo nauw mogelijk zicht hebben op de uitvoerende organisaties of partijen. Naast dat er goed zicht is op de uitvoering, worden ook nieuwe kansen zichtbaar en blijft men in nauw contact met hun netwerk.

Mochten gemeenten verder beleid gaan formuleren op gebied van gehandicaptensport dan is het aan te bevelen om één term aan de doelgroep te geven of, zoals een aantal gemeenten al hebben, een aparte gehandicaptensportnota op te stellen. Hierdoor kan er meer specifiek worden ingezet op

gehandicaptensport en kan de gehandicaptensport beter integraal worden georganiseerd. Het document “Regionale samenwerkingsstructuur gehandicaptensport” van het NOC*NSF kan gebruikt worden om een regionale, landelijke dekkende samenwerkingsstructuur te creëren. Hierbij is ook aandacht voor het betrekken van meerdere partners uit verschillende beleidsvelden. Voor een goede werking van gehandicaptensportbeleid is immers een integrale aanpak belangrijk. Een ander document die gebruikt kan worden door gemeenten is het document met richtlijnen voor toegankelijke indoor sportaccommodaties (van Stichting Onbeperkt Sportief). Deze kunnen door gemeenten gebruikt worden ter bevordering van de toegankelijkheid van indoor sportaccommodaties voor gehandicapten. Ook is er een gemeentelijke sportmatch beschikbaar. Deze kan door gemeenten gebruikt worden om te kijken naar vraag en aanbod van gehandicaptensportactiviteiten binnen de eigen gemeente.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	8
1.1.	Achtergrond en inleiding	8
1.2.	Vraagstelling en onderzoeksopzet	9
1.3.	Leeswijzer	11
2.	Beleid & Decentralisatie	12
3.	Gemeenten	14
4.	Thema's	16
4.1.	Verantwoording	16
5.	Analyse	18
5.1.	Overzicht beleidsdocumenten	18
5.2.	Toelichting beleidsdocumenten	20
5.3.	Monitoring	23
5.3.1.	Cijfers & doelstellingen	23
5.4.	Ondersteuning	25
5.4.1.	Faciliteren	25
5.4.2.	Financiële ondersteuning	26
5.4.3.	Deskundige begeleiding	28
5.5.	(Sport) accommodatie	29
5.5.1.	Toegankelijkheid gebouwen	29
5.5.2.	Toegankelijkheid ruimten	31
5.6.	Verkeer & Vervoer	31
5.6.1.	Toegankelijkheid openbare weg	31
5.6.2.	Vervoersregelingen	32
5.7.	Aanbod	33
5.7.1.	Sport- en beweegstimuleringsprogramma's	33
5.7.2.	Professionals	35
5.8.	Beeldvorming & Communicatie	36
5.8.1.	(Topsport) evenementen	36
5.8.2.	Informatievoorziening	38
5.9.	Netwerkvorming	39
5.9.1.	Samenwerkingspartners	39
5.9.2.	Koppeling andere beleidsvelden	41
5.10.	Overzicht resultaat	43
6.	Conclusie & Aanbevelingen	45
7.	Geraadpleegde literatuur	48

1. INLEIDING

1.1. ACHTERGROND EN INLEIDING

“In 2008 kregen de Paralympische Spelen een eigen, weliswaar nog bescheiden, plek in de sportverslaggeving in Nederland. De onverwacht hoge kijkcijfers (tussen 200.000 en 400.000 kijkers in primetime) van het halfuur durend avondprogramma van de NOS gaven blijk van de groeiende belangstelling van de Nederlandse bevolking voor de prestaties van sporters met een handicap.” (Van Lindert, 2012).

Tegenwoordig is de aandacht voor gehandicaptensport groeiende, maar blijft ten opzichte van de reguliere sport nog steeds achter. Dit bleek eerder uit de monitor *(On)beperkt sportief* (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert, & Breedveld, 2013). Dat sport en bewegen als middel bijdraagt aan een gezondere leefstijl en daardoor een verbeterde kwaliteit van leven, wordt door veel mensen en organisaties erkend en ondersteunt. Des te opvallender is het dat de sportdeelname van de doelgroep die sport en bewegen hard nodig lijkt te hebben, de mensen met een handicap of chronische aandoening, zo achterblijft. Stichting Onbeperkt Sportief zet zich daarom al jaren in om de deelname van mensen met een handicap aan sport en bewegen te stimuleren op diverse gebieden. Hierbij richt Stichting Onbeperkt Sportief zich op een aantal pijlers: revalidatie, zorg, (speciaal) onderwijs, sport en overheid.

Op de verschillende gebieden worden interventies gepleegd om de deelname van gehandicapten aan sport te stimuleren. Bekende voorbeelden hierbij zijn bijvoorbeeld de projecten “Special Heroes”, “Zo kan het ook!” en “Revalidatie Sport en Bewegen”. Deze interventies richten zich achtereenvolgens op de gebieden onderwijs, zorg en revalidatie. Mede dankzij zulke programma’s is de gehandicaptensport de laatste jaren in opkomst. De koppeling tussen het lokaal beleid en deze programma’s wordt hierdoor belangrijker, omdat het lokaal beleid de programma’s op lokaal niveau kan versterken en andersom.

Echter is er tot nu toe nog onvoldoende zicht op het beleid dat elke gemeente voert op gebied van gehandicaptensport, terwijl de relatie tussen de gemeente en de gehandicaptensport door decentralisatie en de verdere opkomst van gehandicaptensport steeds hechter zal worden. In de monitor *(On)beperkt sportief 2013* (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert, & Breedveld, 2013) werd door een aantal deskundigen, bestaande uit diverse stakeholders, een 6,3 als cijfer gegeven voor het overheidsbeleid met betrekking tot gehandicaptensport. Echter kan en, door de recente ontwikkelingen op gebied van decentralisatie, moet dit cijfer in de toekomst omhoog. Mede daarom wil Stichting Onbeperkt Sportief graag inzicht krijgen in hoe gehandicaptensport in verschillende gemeentelijke beleidsstukken is opgenomen. Om zo inzicht te krijgen in de aard en omvang van de aandacht voor gehandicaptensport in gemeentelijk (sport)beleid. Het verkregen inzicht wordt binnen Onbeperkt Sportief gebruikt om te komen tot kengetallen. Deze ontbreken tot nu toe. Hiermee kan Stichting Onbeperkt Sportief in de toekomst gemeenten adviseren en interventies plegen om zo ook binnen het gemeentelijk beleid de gehandicaptensport beter en makkelijker toegankelijk te maken voor mensen met een handicap. Het uiteindelijke doel van Stichting Onbeperkt Sportief is om meer mensen met een handicap aan het bewegen te krijgen.

DOEL VAN HET ONDERZOEK

Door het beleid van 16 Nederlandse gemeenten te analyseren op een aantal onderwerpen, die voor de deelname aan sport van gehandicapten belangrijk zijn, moet dit onderzoek inzicht geven in het gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport. Na afronding van dit onderzoek wil Stichting Onbeperkt Sportief gemeenten kunnen adviseren en ondersteunen op gebied van beleid van gehandicaptensport. Om ook vanuit het beleid een zo goed mogelijke basis te leggen voor mensen met een handicap, zodat de deelname aan sport voor hen vergemakkelijkt wordt.

1.2. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSOPZET

ONDERZOEKSVRAAG

Zoals in het doel van het onderzoek aangegeven, maakt dit onderzoek inzichtelijk hoe de gehandicaptensport wordt georganiseerd binnen verschillende Nederlandse gemeenten. Dit inzicht wordt verkregen aan de hand van twee vragen, die onderling een dergelijke samenhang vertonen dat deze als één vraag wordt geformuleerd. Het gaat hier om de vraag op welke beleidsstukken (beleidsvelden) de gehandicaptensport wordt gebaseerd (in dit onderzoek het “integraliteitsperspectief” genoemd) en om de vraag hoe gehandicaptensport in deze (verschillende) beleidsstukken staat omschreven (het “beleidsperspectief”). Een antwoord op deze twee vragen wordt verkregen uit de volgende onderzoeksvraag:

Op welke wijze is het mogelijk maken van sport en bewegen voor mensen met een handicap verankerd binnen het beleid van verschillende gemeenten in Nederland?

ONDERZOEKSOPZET

Voor het uitvoeren van dit onderzoek is een aantal stappen doorlopen. Deze stappen bestaan uit het vaststellen van de doelgroep, vaststellen van de onderzoeksgroep, het bepalen van thema's, het analyseren zelf en de verslaglegging. Hieronder wordt per stap verder ingegaan op de vragen waarom en hoe deze stappen zijn genomen, ter verantwoording van de genomen stap en zodat een dergelijk onderzoek in de toekomst herhaald kan worden.

Vaststellen doelgroep

Om te kijken naar de wijze waarop gehandicaptensport in het beleid is opgenomen, moet eerst worden vastgesteld welke mensen er onder de doelgroep gehandicapten verstaan mogen worden. Op basis van de monitor *(On)beperkt sportief* (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert, & Breedveld, 2013) wordt in dit onderzoek rekening gehouden met onderstaande doelgroep.

Onder mensen met een handicap vallen in dit onderzoek mensen met een lichamelijke (motorische en/of zintuiglijke) en/of verstandelijke handicap. In het geval van een zintuiglijke handicap kan er onderscheid gemaakt worden tussen een visuele- of auditieve handicap, of een combinatie hiervan.

Deze vaststelling van de doelgroep bij het analyseren van het gemeentelijk beleid is nodig, omdat in praktijk blijkt dat hier nogal eens verschillende termen voor worden gebruikt. Voorbeelden vanuit de praktijk zijn mensen met een handicap, mensen met een beperking en gehandicapten. Ook wordt er binnen het beleid ingezet op bijvoorbeeld de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), het speciaal onderwijs of aangepast sporten. Dit zijn ook termen waar gehandicapten onder vallen. In de analyse wordt zoveel mogelijk aangegeven met welke doelgroep rekening gehouden dient te worden..

Vaststellen onderzoeksgroep

Na het vaststellen van de onderzoeksvraag en de doelgroep waar rekening mee gehouden dient te worden, is een onderzoeksgroep vastgesteld. Omdat het gaat om gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport, is besloten om een aantal gemeenten te selecteren voor dit onderzoek. Omdat een dergelijk onderzoek bij alle 403 Nederlandse gemeenten praktisch gezien onmogelijk is.

Om uit alle 403 gemeenten een onderzoeksgroep af te bakenen is gekozen om de gemeenten in drie evenredige groepen te verdelen naar grootte van inwonersaantallen. Daarbij is geen rekening gehouden met de vier grootste gemeenten, de G4 gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, omdat deze in ieder geval zouden worden meegenomen in het onderzoek. Na aftrek van de G4 gemeenten van het totaal aantal gemeenten ($403 - 4 = 399$) kunnen de overige gemeenten verdeeld worden in drie evenredige groepen ($399 / 3 = 133$ gemeenten per groep). Tenslotte zijn op basis van cijfers binnen deze drie groepen, de vier gemeente met het hoogste percentage gehandicapten

geselecteerd voor het onderzoek (Zorgatlas, 2012; Tierolf & Oudenampsen, 2013). Aangezien het percentages betreft, hoeft dit niet te betekenen dat de geselecteerde gemeenten ook inderdaad handicaprijke gemeenten zijn. Een afbakening was voor dit onderzoek echter nodig.

Bepalen thema's

Om de ontvangen beleidsdocumenten te kunnen beoordelen, op basis van de mate waarop het beleid gericht is op gehandicaptensport, zijn een aantal thema's (monitoring, ondersteuning, (sport)accommodatie, verkeer & vervoer, (sport)aanbod, beeldvorming & communicatie en netwerkvorming) vastgesteld. De thema's zijn vastgesteld op basis van punten uit Agenda 22, dat bedoeld is om mensen met een beperking in te weven in bestaand beleid. Daarnaast zijn de thema's meer specifiek toegepast op de gehandicaptensport door te kijken naar de grootst ervaren knelpunten voor de gehandicaptensport (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert, & Breedveld, 2013), het NOC*NSF rapport waarin essentiële randvoorwaarden worden genoemd voor de gehandicaptensport (NOC*NSF, 2012) en op basis van een eerste screening van de beleidsdocumenten van de G4 gemeenten. De vaststelling en verantwoording van de thema's wordt verder toegelicht in hoofdstuk 3.

Verzamelen beleidsdocumenten

Bij het verzamelen van de diverse beleidsdocumenten is voornamelijk gebruik gemaakt van het netwerk van stichting Onbeperkt Sportief. Veelal via de (lokale) projectleiders van het project "Special Heroes" is contact gezocht met de betreffende beleidsmedewerkers. Deze zijn per mail benaderd met de vraag op welke (diverse) beleidsdocumenten de gehandicaptensport in hun gemeente is georganiseerd. Bij gemeenten die niet per mail bereikt konden worden via het directe netwerk of via projectleiders van "Special Heroes", is telefonisch contact gezocht. Via het algemene nummer van de gemeente zijn de beleidsmedewerkers die meer over het gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport weten, benaderd met dezelfde hierboven genoemde vraag.

Alle benaderde gemeenten hebben reactie gegeven en waren bereid mee te werken aan het onderzoek. De gemeenten die aangaven geen separaat beleid te hebben op gebied van gehandicaptensport konden geen relevante beleidsdocumenten aanleveren, maar gaven wel aan gehandicaptensport anders te organiseren. Dit staat bij de analyse in hoofdstuk 4 vermeld.

Analyseren

Na het vaststellen van de thema's en het ontvangen van de verschillende beleidsdocumenten van de gemeenten, is aan elk thema een kleur gegeven. Vervolgens zijn alle ontvangen beleidsdocumenten doorgenomen aan de hand van de vastgestelde thema's. Het gaat hier echter om de vastgestelde beleidsdocumenten. Beleidsdocumenten die wel zijn ontvangen, maar wat nog geen vastgesteld beleid is op moment van schrijven, zijn niet meegenomen in de analyse.

Wanneer een bepaald onderwerp in het (vastgestelde) beleidsdocument staat, is deze met de kleur van het betreffende thema gearceerd. Daarna zijn alle stukken tekst die over hetzelfde thema gaan onder het betreffende thema gezet. Hierdoor kunnen overeenkomstige zaken die, vaak net iets verschillend, in diverse beleidsdocumenten zijn opgenomen elkaar versterken en/of aanvullen. Op deze manier ontstaat een samenvatting op de hoofdlijnen van het beleid van 16 gemeenten, ingedeeld in vier groepen naar grootte van inwonersaantallen en het percentage gehandicapten.

Verslaglegging

Voor de verslaglegging is een samenvatting gemaakt op de hoofdlijnen van het beleid per thema, zoals te zien is in de analyse van hoofdstuk 4. Daarnaast is er een uitgebreidere samenvatting gemaakt van het beleid. Deze is terug te vinden in bijlage 1. Tenslotte zijn de uitkomsten van de analyse vergeleken met eerder onderzoeken en kennis over decentralisatie en integraal beleid. Om op deze manier inzicht te krijgen hoe de decentralisatie en integrale aanpak te maken heeft of kan

hebben met gehandicaptensport. Dit laatste is nodig om een nog beter beeld te krijgen van het gehandicaptensportbeleid en tevens om aanbevelingen te kunnen doen hiervoor.

1.3. LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de decentralisatie, vooral met betrekking tot het sociale domein, in Nederland. Ook integraal beleid en de bijbehorende integrale aanpak komen hierbij aan bod. Aan de hand van deze kennis, als ook de verschillende rollen van gemeenten hierin, kunnen later conclusies getrokken worden en aanbevelingen worden gedaan.

In hoofdstuk 3 worden de gemeenten genoemd welke zijn meegenomen in dit onderzoek. Ook worden hierbij de percentages inzichtelijk gemaakt waarop de gemeenten voor dit onderzoek zijn geselecteerd. Daarnaast toont het hoofdstuk een afbeelding waarin de spreiding van de gemeenten onderling te zien is.

Hoofdstuk 4 toont de verschillende thema's die voor (de beoefening van) gehandicaptensport belangrijk zijn. Aan de hand van deze thema's heeft dit empirisch onderzoek plaatsgevonden. De verantwoording voor de gekozen thema's en een korte omschrijving per thema zijn terug te vinden in een schematisch overzicht in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5 is de analyse van de verschillende beleidsdocumenten aan de hand van de eerder gekozen thema's. Belangrijke informatie over het betreffende thema, die gevonden is in de verschillende beleidsdocumenten, wordt per gemeente weergegeven. Elk thema begint met een stuk tekst over wat er onder het betreffende thema verstaan moet worden en sluit af met een korte conclusie.

Als laatste volgen er in hoofdstuk 6 conclusies en aanbevelingen. De conclusies zijn hierbij getrokken uit de opvallende zaken (en de korte conclusies) van hoofdstuk 5. Ook zijn de bevindingen in de analyse naast de eerder genoemde informatie over decentralisatie en integraal beleid gelegd. Aan de hand hiervan zijn ook weer conclusies en aanbevelingen gedaan.

2. BELEID & DECENTRALISATIE

In de inleiding van dit rapport werd al even de hechtere band tussen de gemeente en de gehandicaptensport genoemd als gevolg van decentralisatie. Dit is de overdracht van taken en verantwoordelijkheden van een “hogere” overheid naar “lagere” overheden (Van den Berg, 2013; Transitiebureau, 2012; Van der Veer, 2013). Door deze verplaatsing van taken en verantwoordelijkheden naar lagere overheden kunnen taken meer op elkaar afgestemd worden (Van der Veer, 2013), waardoor beter ingespeeld kan worden op lokale omstandigheden en behoeften. Dit moet leiden tot een samenhangender, doeltreffender, doelmatiger en democratischer beleid (Van den Berg, 2013). Vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), die ondersteuning regelt voor mensen met een beperking, moet de decentralisatie leiden tot het vergroten van de zelfredzaamheid en het bevorderen van de maatschappelijke participatie van burgers (Movisie, 2013).

Ruimte voor lokale overheden is een voorwaarde om tot positieve effecten van decentralisatie te komen. Dit betreft ruimte om in te spelen op lokale omstandigheden en samen te werken met lokale partners. Deze ruimte is niet altijd aanwezig door de centrale inmenging en controle van de rijksoverheid in de vorm van wetten en regels (Van den Berg, 2013). Om tot decentralisatie te komen wordt ook wel gesproken van twee soorten processen die hiervoor nodig zijn. Ten eerste is dit *transitie*, waarbij regels, wetten, financiële verhoudingen en dergelijke verandering mogelijk moeten maken. Daarnaast is *transformatie* nodig, wat gericht is op het veranderen van gedrag en samenwerking tussen lokale overheden(gemeenten), organisaties en burgers (Houben, Hoffmans, Doelman-van Geest, & Hijnekamp, 2014; Transitiebureau, 2012). Transformatie is dan ook gericht op het vergroten van het bestuurlijk vermogen, zoals expertise en middelen, waarbij vooral een hoge betrokkenheid nodig is (Van den Berg, 2013).

Waar sprake is van decentralisatie vervuld de gemeente mogelijk één of meerdere rollen. Deze rollen zijn:

- *sturend*; samenbrengen van uitvoerende partijen en het bewaken van het proces,
- *faciliterend*; ‘mogelijk maken van’ met betrekking tot regels, vergunningen,
- *ontwikkend*; nieuwe vormen op gebied van samenwerking en aanbod,
- *opdracht-gevend*; het bewaken van gemaakte afspraken.

PRAKTIJK

Bij het verzamelen en doornemen van de verschillende beleidsdocumenten bleken deze verschillende rollen meerdere keren tot uiting te komen. Zo werden diverse beleidsdocumenten verkregen via partnerorganisaties of samenwerkingsverbanden van de gemeenten. In een aantal gevallen heeft dit te maken met de sturende rol, waarbij het samenbrengen van uitvoerende partijen en het bewaken van het proces centraal staat. Een voorbeeld van het samenbrengen van uitvoerende partijen is bijvoorbeeld de visiegroep gehandicaptensport van gemeente Den Haag. Deze visiegroep bestaat uit ambtenaren sport van de gemeente Den Haag, diverse organisaties voor mensen met een beperking en sport en stakeholders uit het werkveld. De overige specifieke organisaties en samenwerkingsverbanden per onderzochte gemeente zullen verder worden toegelicht in de analyse in hoofdstuk 6. Over het algemeen lijken de gemeenten echter vooral een faciliterende rol te vervullen ten aanzien van (gehandicapten)sport. Daarnaast zijn gemeenten ook wel opdracht-gevend, waarbij vooral de kleine gemeenten in dit onderzoek gebruik maken van deze rol. De wat grotere gemeenten in dit onderzoek vervullen wat vaker een sturende rol op gebied van (gehandicapten)sport. De ontwikkelende rol, zoals bij het tot stand komen van de organisatie Huis voor de Sport Groningen door middel van samenwerking tussen provincie Groningen en alle Groningse gemeenten, lijkt bij de gemeenten wat minder tot uiting te komen in hun beleidsdocumenten.

INTEGRAAL BELEID

Bij het streven naar decentralisatie wordt vaak gebruik gemaakt van integraal beleid, waarbij het beleid van verschillende sectoren op elkaar afgestemd wordt (Van der Veer, 2013). Zoals uit

hoofdstuk 6.1. blijkt is dit bij een aantal gemeenten ook op gebied van gehandicaptensport het geval. Zo worden er bijvoorbeeld verbanden gelegd tussen gezondheidsbeleid, WMO en sport. Hoewel uit hoofdstuk 6.1. blijkt dat gehandicaptensport nog veelal is gebaseerd op sportbeleidsdocumenten, worden soms binnen het sportbeleid zelf verbanden met andere beleidssectoren gelegd. Deze verbanden van de gemeenten die in dit onderzoek zijn meegenomen zijn benoemd in hoofdstuk 6.8.2.

UITDAGING

Om tot een succesvolle aanpak van integraal beleid te komen moet wel een aantal problemen voorkomen worden (Van der Veer, 2013). Het grootste obstakel hierbij is de afstemming tussen de verschillende beleidssectoren. Regels, wetten en afspraken binnen de diverse sectoren, zoals zorg, WMO, gezondheidsbeleid en sport, moeten op elkaar afgestemd worden zodat deze elkaar niet tegenspreken. Een goede samenwerking om de verschillende beleidssectoren op elkaar af te stemmen is daarom een vereiste. Dit vraagt echter wel om “lange adem” en creativiteit (Van der Veer, 2013).

3. GEMEENTEN

Om uit de 403 gemeenten een onderzoeksgroep af te bakenen, is gekeken naar inwonersaantallen en het percentage personen met een handicap per gemeente. De onderstaande inwonersaantallen per 1 januari 2013 zijn afkomstig uit de demografische kerncijfers per gemeente 2013 (CBS, 2013). De percentages over kinderen met een handicap komen uit de cijfers van de zorgatlas¹ en het document “kinderen met een handicap in tel” (Tierolf & Oudenampsen, 2013). De laatste kolom over personen met één of meerdere beperkingen in bewegen, komt alleen voort uit cijfers van de zorgatlas, afkomstig uit de gezondheidsmonitor van GGD 'en, het CBS en het RIVM². Alleen de gemeente met de hoogste percentages, die dus meegenomen worden in dit onderzoek, zijn weergegeven. Zoals eerder aangegeven betreffen het percentages, wat niet hoeft te betekenen dat deze gemeenten ook daadwerkelijk handicaprijke gemeenten zijn.

TABEL 1: GESELECTEERDE NEDERLANDSE GEMEENTEN NAAR INWONERSAANTAL EN (HOOGSTE) PERCENTAGE KINDEREN EN MENSEN MET EEN (MOTORISCHE) HANDICAP

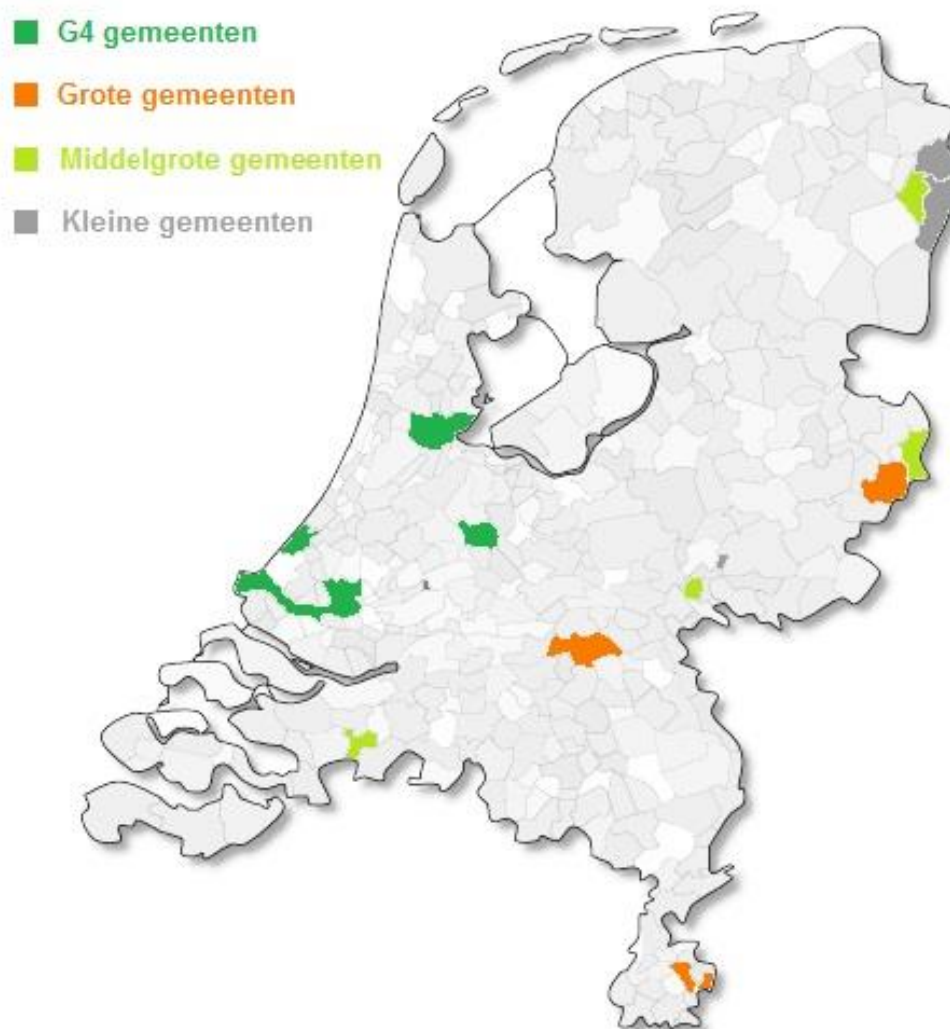
G4 Gemeenten	Inwoners per 1 januari 2013	Kinderen met handicap (t/m 17 jaar) 2012(in %)	Personen met één of meerdere beperkingen in bewegen (vanaf 19 jaar) 2012(in %)
Amsterdam	799278	1,93	16,5
Rotterdam	616294	1,79	19,6
Den Haag ('s-Gravenhage)	505856	1,36	18,7
Utrecht	321916	1,67	14,5
Grote gemeenten			
Enschede	158627	2,63	19,6
Heerlen	88747	2,73	19,7
Oss	84861	2,5	19
Kerkrade	47194	2,73	22,5
Middelgrote gemeenten			
Stadskanaal*	32885	3,44	19,2
Duiven	25554	2,03	20,3
Lossen	22554	2,2	21,4
Rucphen	22268	2,36	20,8
Kleine gemeenten			
Vlagtwedde*	16132	2,86	19,2
Schoonhoven	11864	1,51	19,4
Doesburg	11539	2,66	19,1
Bellingwedde	8985	3,30	17,5

*Cijfers zijn gebaseerd op hetzelfde percentage

¹ <http://www.zorgatlas.nl/gezondheid-en-ziekte/functioneren-en-kwaliteit-van-leven/kinderen-met-een-handicap>

² <http://www.zorgatlas.nl/gezondheid-en-ziekte/functioneren-en-kwaliteit-van-leven/personen-met-een-mobiliteitsbeperking-2012/#breadcrumb>

AFBEELDING 1: SPREIDING NEDERLANDSE GEMEENTEN MET HET HOOGSTE PERCENTAGE HANDICAP, NAAR INDELING VAN INWONERSAANTALLEN.

4. THEMA'S

4.1. VERANTWOORDING

Om de verschillende beleidsdocumenten te kunnen beoordelen voor de gehandicaptensport is het belangrijk om te weten welke thema's of (rand)voorwaarden belangrijk zijn voor het organiseren van gehandicaptensport. Om deze thema's binnen het beleid te kunnen bepalen is gebruik gemaakt van diverse documenten. Op basis van deze verschillende documenten zijn de belangrijke thema's bepaald en in overleg zijn deze voor dit onderzoek vastgesteld.

Bij het bepalen van de relevante thema's voor de gehandicaptensport is als eerste gekeken naar de verschillende thema's die terugkomen in Agenda 22. De bedoeling van deze, door de Verenigde Naties opgestelde, werkmethode is het voorkomen dat mensen met een beperking (onbedoeld) worden uitgesloten in de samenleving. Hierbij wordt ingezet op een aantal domeinen, waarvan essentieel is dat bij deze domeinen (extra) rekening wordt gehouden met mensen met een beperking. In het speciaal is hierbij gebruik gemaakt van de reeds ontvangen Agenda 22 van gemeente Utrecht (Gemeente Utrecht, 2012).

De domeinen in Agenda 22 zijn:

1. Wonen
2. Ondersteuning bij zelfstandig wonen
3. Openbare gebouwen
4. Werk, inkomen en scholing
5. Verkeer en vervoer
6. Openbare ruimte
7. Sport, vrije tijd en zingeving
8. Sociale contacten en ontmoeting
9. Communicatie en beeldvorming

Aangezien Agenda 22 inzet op diverse (algemene) domeinen uit de samenleving moesten de verschillende domeinen meer betrokken worden op gehandicaptensport. Daarom is aan de hand van enkele beleidsnota's van de G4 gemeenten (zie hoofdstuk gemeenten) bepaald welke domeinen ook belangrijk zijn met het oog op de gehandicaptensport en welke domeinen niet belangrijk zijn.

Onderwerpen die in terugkomen in verschillende beleidsstukken met betrekking tot (gehandicapten)sport zijn:

- Accommodatie
- Vervoer
- Topsport evenementen
- Initiatieven
- Doelstellingen
- Subsidieregelingen

Om een zo compleet mogelijke analyse te krijgen op basis van de verschillende thema's is nog gekeken naar de grootst ervaren knelpunten voor de gehandicaptensport (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert, & Breedveld, 2013). Tevens is er door het NOC*NSF een rapport opgesteld waarin ook essentiële randvoorwaarden worden genoemd voor de gehandicaptensport (NOC*NSF, 2012). Ook dit document is gebruikt bij de vaststelling van de thema's.

Aan de hand van de diverse documenten zijn de onderstaande thema's vastgesteld, die belangrijk worden geacht voor de deelname aan sport door gehandicapten. Het gaat er echter bij alle thema's om dat ze ook daadwerkelijk staan beschreven in de van de gemeenten ontvangen beleidsstukken.

TABEL 2: THEMA'S EN VERANTWOORDING BELEIDSANALYSE GEHANDICAPTENSPOORT**1. Monitoring**

- *Cijfers & doelstellingen: Hierbij wordt gelet op het inzicht dat de gemeente heeft op de sportdeelname van (gehandicapte) sporters binnen hun gemeente en/ of welke doelen zij zich hebben gesteld hiervoor.*

2. Ondersteuning

- *Faciliteren materialen: Hier wordt gekeken naar de ondersteuning van de gehandicaptensport door de gemeente met betrekking tot (sport) materialen.*
- *Financiële ondersteuning: Bij dit thema gaat het om de financiële ondersteuning door de gemeente aan gehandicapte sporters. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om subsidies en/of kortingen.*
- *Deskundige begeleiding: Gekeken wordt op welke manier de gemeente zorgt voor (vrijwillige) deskundige begeleiding voor een gehandicapte sporter en hoe ze aandacht besteden aan het opleiden hiervan. Professionals zoals een sportbuurtcoach komen in een ander hoofdstuk aan de orde.*

3. (Sport) accommodatie

- *Toegankelijkheid gebouwen: Hier gaat het erom hoe de gemeente inzet op toegankelijke gebouwen voor (lichamelijk)gehandicapte mensen. Zowel voor gehandicapte sporters als gehandicapte bezoekers.*
- *Toegankelijkheid ruimten: Gelet wordt op de toegankelijkheid van zowel de (openbare) ruimten bij bijvoorbeeld sportevenementen, maar ook om de ruimten rondom de (sport)accommodaties.*

4. Verkeer en Vervoer

- *Toegankelijkheid openbare weg: Dit thema gaat over de bereikbaarheid van plaatsen waar gesport wordt, via de openbare weg.*
- *Vervoersregelingen: Gekeken wordt naar vervoersregelingen voor mensen met een handicap, zodat ze op plaatsen kunnen komen waar gesport wordt.*

5. Aanbod

- *Sport- en beweegstimuleringsprogramma's: Dit zijn de mogelijkheden, het aanbod, voor mensen met een beperking om te sporten binnen de betreffende gemeente.*
- *Professionals: Gelet wordt op de inzet van professionals bij het organiseren en begeleiden van sportactiviteiten voor mensen met een handicap. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van zowel sportbuurtcoaches, combinatiefunctionarissen, als anders soortige professionals binnen de sportsector.*

6. Beeldvorming & Communicatie

- *(Topsport) evenementen: Dit zijn de in het beleid genoemde (top)sportevenementen voor mensen met een handicap binnen de gemeente. Ook wordt gekeken hoe deze mogelijk worden ingezet ten behoeve van de gehandicaptensport.*
- *Informatievoorziening: Hier gaat het om de wijze van informeren over gehandicaptensport en welke middelen hiervoor worden ingezet.*

7. Netwerkvorming

- *Samenwerkingspartners: Hierin worden de organisaties genoemd waarmee door de gemeente wordt samengewerkt op gebied van gehandicaptensport. Ook hierbij geldt dat alleen de organisaties worden genoemd zoals deze in het beleid beschreven zijn.*
- *Koppeling beleidsterreinen: Naast de daadwerkelijke samenwerkingspartners wordt gekeken naar hoe de gemeente binnen bepaalde beleidsnota's de koppeling met andere beleidsterreinen.*

5. ANALYSE

Aan de beleidsmedewerker(s) van de geselecteerde gemeenten is gevraagd of zij de (verschillende) beleidskaders op zouden willen sturen, waarop hun gemeente de gehandicaptensport organiseert. Op deze vraag zijn de onderstaande documenten toegestuurd. Van de gemeenten zonder separaat beleid heeft een aantal aangegeven op een andere manier activiteiten voor de gehandicaptensport te organiseren. De verkregen informatie is zoveel mogelijk meegenomen in de analyse, met vermelding dat dit niet specifiek is opgenomen in beleidsdocumenten. Verder is de gemeentelijke analyse puur gebaseerd op de onderstaande, verkregen documenten. Het gaat in alle gevallen om vastgesteld beleid. Beleidsdocumenten die op moment van dit onderzoek nog niet zijn vastgesteld worden in onderstaand overzicht niet onder de betreffende gemeente genoemd. Waar een gemeente bij een bepaald thema in de analyse niet genoemd wordt, betekent dit dat er geen informatie over gevonden is in de aangeleverde beleidsdocumenten.

5.1. OVERZICHT BELEIDSDOCUMENTEN

TABEL 3: OVERZICHT VAN ALLE ONTVANGEN VASTGESTELDE BELEIDSDOCUMENTEN		
G4 gemeenten	Beleidsdocumenten	Richt zich op:
Amsterdam	Sportplan 2013-2016	Sport algemeen
	Sportmonitor 2013	Sport algemeen
	WMO beleidsplan 2012-2016	WMO(zorg)
	Vaststelling Bijzondere Subsidieverordening aangepast sporten (2001)	Gehandicaptensport
Den Haag	Sport zonder hindernissen (actualiseringprogramma, 2008)	Mensen met een beperking en sport
	Den Haag op weg naar Olympisch niveau (2011-2014)	Sport algemeen
Utrecht	Sportnota 2011-2016	Sport algemeen
	Nationaal actieplan Sport& bewegen Utrecht (2010-2014)	Sport, met nadruk op inactieven
	Uitvoeringsprogramma sport 2011-2016	Sport algemeen
	Agenda 22, plan 2012-2018	Inweven van mensen met een beperking in bestaand beleid
Rotterdam	Sportnota 2016	Sport algemeen
	Uitvoeringsprogramma sport 2011-2014	Sport algemeen
	Richtlijn subsidiering gehandicaptensport 1988 Rotterdam	Gehandicaptensport (subsidiering)
	Beleidsregel "basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties" (2014)	Mensen met een beperking en toegankelijkheid
	Vaststelling beleidsregel "basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties" (2014)	Mensen met een beperking en toegankelijkheid
Grote gemeenten	Beleidsdocumenten	Richt zich op:
Kerkrade	Sportbeleidsnota 2004-2010	Sport algemeen
	Sportbeleidsnota onderdeel sportaccommodaties 2008	Sport algemeen
	Beleidsstukken Jaarrekening 2012	Sport algemeen
Heerlen	Geen separaat beleid, toelichting initiatieven via mail	n.v.t.
Enschede	Sportnota 2008-2015	Sport algemeen
Oss	Geen separaat beleid, wel (WMO) documenten opgestuurd:	
	Functioneel ontwerp, Transitie jeugdzorg Noordoost Brabant (2013)	WMO
	Bijlage 1: Regionaal transformatieplan van AWBZ naar WMO(2012-2015)	WMO
	Bijlage 2: Regionaal transformatieplan Pilots	WMO
	Bijlage 3: Regionaal transformatieplan visie op welzijn	WMO

Middelgrote gemeente	Beleidsdocumenten	Richt zich op:
Losser	Geen separaat beleid	n.v.t.
Rucphen	Kadernota Sport Gemeente Rucphen 2010-2014	Sport algemeen
	Rapportage 'Fysieke toegankelijkheid en haalbaarheid van sport in de Gemeente Rucphen'(2009)	Sport, nadruk op kwetsbare groepen
	Rapportage 'financiële toegankelijkheid en haalbaarheid van sport in de Gemeente Rucphen'(2009)	Sport, lichte nadruk op participatie vanuit WMO en armoedebeleid
Stadskanaal	Sportnota Stadskanaal 2006-2015 "Sport blijft bewegen"	Sport algemeen
	Actualisatie Sportnota 2013	Sport algemeen
	Uitvoeringsplan Combinatiefuncties 2013-2016	Inzet combinatiefunctionaris
	Plan van aanpak Buurtsportcoaches 2014-2016	Inzet buurtsportcoach
Duiven*	Sportagenda Regio Arnhem 2013-2016	Sport algemeen

Kleinste gemeenten	Beleidsdocumenten	Richt zich op:
Vlagtwedde	Geen separaat beleid, wel activiteiten via NOVO	n.v.t.
Doesburg*	Sportagenda Regio Arnhem 2013-2016	Sport algemeen
Schoonhoven	Regionale nota volksgezondheid 2013-2016	Gezondheidsbeleid
	Nota lokaal gezondheidsbeleid 2013-2016	Gezondheidsbeleid
	Sportbeleid gemeente Schoonhoven	Sport algemeen
Bellingwedde	Geen separaat beleid, samenwerking met Huis voor de Sport	n.v.t.

Aanvullende documenten	
Algemeen	Gemeentelijke sportmatch Utrecht
	Amsterdamse Wegwijzer aangepast sporten 2012
	Plan van aanpak gehandicaptensport (gemeente Amsterdam)
	Nationaal Actieplan Sportief Bewegen(NASB)
	Bijlage Maatregelenmatrix UP sport Rotterdam
	Aangepastsportenzuidholland.nl

*Gemeente Duiven en gemeente Doesburg maken gebruik van dezelfde (regionale) sportagenda.

5.2. TOELICHTING BELEIDSDOCUMENTEN

Het overzicht van de verschillende ontvangen beleidsdocumenten vraagt enige toelichting, aangezien uit het overzicht een aantal zaken opvalt. Tevens kan in deze toelichting meer informatie gegeven worden die werd verkregen bij het opvragen van de diverse beleidsdocumenten. Hieronder wordt daarom per gemeente een korte toelichting gegeven op de beleidsstukken en mogelijk de verdere informatie die verkregen werd bij het opvragen van de beleidsdocumenten.

AMSTERDAM

Uit de ontvangen stukken blijkt dat de gemeente Amsterdam met haar gehandicaptensportbeleid de koppeling maakt tussen sport(beleid) en WMO(beleid). Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de “Vaststelling Bijzondere Subsidieverordening aangepast sporten” die specifiek betrekking heeft op mensen met een handicap. Ook werd de sportmonitor nog toegestuurd, waarin de sportdeelname van diverse groepssamenstellingen (op basis van onder andere afkomst, wijk, sportdeelname, opleidingsniveau en soort sport) wordt gemonitord. Het sportgedrag van mensen met- en zonder handicap wordt in deze monitor niet apart getoond. Wel is er voor de gehandicaptensport een wegwijzer aangepast sporten beschikbaar en zit er op beleidsniveau een plan van aanpak gehandicaptensport aan te komen. Op moment van schrijven is dit echter nog geen vastgesteld beleid en daarom niet meegenomen in de analyse.

DEN HAAG

Gemeente Den Haag heeft een aparte gehandicaptensportnota in de vorm van “Sport zonder hindernissen”, welke in 2008 is geactualiseerd. Onduidelijk is de doorlooptijd van deze nota. De gewone sportnota richt zich nog vooral op de ambitie van het Olympisch plan, waarvan ondertussen bekend is dat deze geen doorgang zal vinden.

UTRECHT

De beleidsstukken van de gemeente Utrecht hebben vooral te maken met sportbeleid. Het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen Utrecht is daarbij specifiek gericht op inactieven, waarin sport voor gehandicapte mensen ook een plaats heeft. Daarnaast maakt gemeente Utrecht gebruik van Agenda 22, die bedoeld is om mensen met een beperking zoveel mogelijk in te weven in bestaand beleid, ook op gebied van sport. Als pilotgemeente heeft de Gemeente Utrecht meegewerkt aan de gemeentelijke sportmatch, waardoor de gemeente inzicht heeft gekregen in de behoefte van sporters met een beperking afgezet tegen het aanbod voor deze doelgroep.

ROTTERDAM

De gemeente Rotterdam heeft haar gehandicaptensportbeleid vooral gebaseerd op sportbeleidsstukken. Daarnaast is er een richtlijn subsidiëring gehandicaptensport en leggen ze zich toe op de toegankelijkheid van binnensportaccommodaties, in het speciaal ook voor mensen met een handicap.

KERKRADE

Van gemeente Kerkrade zijn twee sportbeleidsstukken ontvangen en een jaarrekening voor wat betreft de sport. De doorlooptijd van de sportbeleidsstukken is verlopen en de beide beleidsstukken richten zich op sport in het algemeen. Echter kan het verlopen van de doorlooptijd betekenen dat de (gehandicapten)sport nog op oud beleid wordt gebaseerd.

HEERLEN

Vanuit de gemeente Heerlen is aangegeven dat zij momenteel niet over een separaat gehandicaptensportbeleid beschikken. Wel hebben zij in de ontvangen mail aangegeven diverse ondersteuning en projecten binnen de gemeente te hebben voor de gehandicaptensport. Daarnaast geven zij aan dat, mede dankzij de decentralisaties in het sociale domein, het voornemen is om dit jaar het sportbeleid voor gehandicapten en chronisch zieken te herzien.

ENSCHEDÉ

Zoals in het overzicht te zien is heeft gemeente Enschede haar sportbeleidsdocument opgestuurd. In dit beleidsdocument richt de gemeente Enschede zich op sport voor alle inwoners van de gemeente Enschede.

OSS

Via het Sport Expertise Centrum Oss, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het sportbeleid in gemeente Oss, is aangegeven dat men bezig is met het formuleren van (gehandicapten)sportbeleid. Er is op dit moment dus nog geen sportbeleid aanwezig met betrekking tot gehandicapten, maar aangezien zij hiermee bezig zijn hebben zij het WMO beleid toegestuurd om te kijken of hier informatie instaat wat meegenomen kan worden in het nieuw te vormen (gehandicapten)sportbeleid.

LOSSER

De gemeente Losser heeft aangegeven geen specifiek beleid te hebben voor gehandicaptensport. Wel worden voor mindervalide groepen activiteiten georganiseerd door het gemeentelijk zwembad en subsidieert de gemeente regionale sportorganisatie “de Springplank”. Moeilijk lerende mensen en mensen met een verstandelijke beperking zijn de doelgroepen van deze stichting.

RUCPHEN

De algemene kadernota sport van de gemeente richt zich op alle inwoners van de gemeente Rucphen. Daarnaast maken zij gebruik van een tweetal rapportages bij het organiseren van de gehandicaptensport. De rapportage fysieke toegankelijkheid en haalbaarheid is daarbij nog wat meer specifiek gericht op mensen met een beperking als de financiële toegankelijkheid, welke zich ook richt op het armoedebeleid.

STADSKANAAL

Door de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches wil de gemeente Stadskanaal sport organiseren voor burgers die een extra duwtje in de rug nodig hebben. De uitvoering van de plannen ligt bij welzijnsorganisatie stichting Welstad. Daarnaast is het algemene sportbeleid en de actualisatie daarop meegenomen in de analyse. Op moment van schrijven ligt er een nieuw, nog niet vastgesteld sportbeleid klaar, waarin de gemeente inzet op gehandicaptensport. Aangezien het beleidsdocument nog niet vastgesteld is wordt deze niet meegenomen in de analyse.

DUIVEN& DOESBURG

De gemeente Duiven en Doesburg hebben samen met negen andere gemeenten uit de regio een samenwerkingsverband op gebied van sport. Hiervoor is een (algemene) regionale sportagenda opgesteld, waarin gehandicaptensport nadrukkelijk terugkomt.

VLAGTWEDDE

Gemeente Vlagtwedde heeft aangegeven dat diverse (sport)activiteiten voor gehandicapten in haar gemeente worden georganiseerd door de NOVO. Er zijn echter geen beleidsstukken hierover. Ook werkt de gemeente Vlagtwedde samen met het Huis voor de Sport Groningen die onder andere het NASB uitvoert en daarnaast aandacht heeft voor aangepast sporten en gehandicaptensport.

SCHOONHOVEN

Vanuit de beleidsvelden sport en gezondheidsbeleid wordt het gehandicaptensportbeleid in de gemeente Schoonhoven georganiseerd. De regionale nota volksgezondheid en de nota lokaal gezondheidsbeleid sluiten hierbij aan. Daarnaast heeft de gemeente Schoonhoven nog een algemeen sportbeleid, deze zal echter niet meer worden herzien vanwege de aanstaande herindeling op 1 januari 2015. Dit zal door de nieuwe gemeente Krimpenerwaard gaan gebeuren.

BELLINGWEDDE

Door de gemeente Bellingwedde is aangegeven dat in hun beleidsdocumenten geen paragrafen of hoofdstukken zijn vermeld, waarbij ingegaan wordt op gehandicaptensport. Wel is er een samenwerking met het Huis voor de Sport Groningen, zij besteden onder andere aandacht voor aangepast sporten en gehandicaptensport.

5.3. MONITORING

Ieder thema zal beginnen met een korte tekst waarin wordt duidelijk gemaakt waarop gelet is bij het analyseren van het betreffende thema. Daarna wordt puntsgewijs de hoofdpunten per thema weergegeven, afgesloten met een korte conclusie per thema.

5.3.1. CIJFERS & DOELSTELLINGEN

Binnen dit thema wordt gelet op het zicht dat de gemeente heeft op de sportdeelname van (gehandicapte) sporters en de manier waarop zij hier zicht op houden binnen hun gemeente. Tevens wordt gelet op doelstellingen die de gemeente zichzelf heeft gesteld met betrekking tot de (gehandicapten)sportdeelname.

Rotterdam

- In 2016 70% van de inwoners laten bewegen.
- Vitale sport- en beweegcultuur in wijken en verenigingen. Extra aandacht voor jeugd, ouderen en mindervaliden.
- De dienst SenR brengt laagdrempelig beweegaanbod in kaart.
- Medewerkers sportstimulering geschoold via landelijke Beweegkuur.
- Doorstroom van medisch bewegen naar sport en bewegen in de wijk.

Den Haag

- Sportdeelname van Hagenaar met een beperking laten stijgen naar gemiddelde sportdeelname van 59%.
- Overlegstructuur tussen gemeente en diverse organisaties voor mensen met een beperking en sport (visiegroep gehandicaptensport).
- Specifiek aandacht voor ondersteuning (g)sportverenigingen.
- Aanvullende afspraken over sportvervoer en het toevoegen van verstrekkingen van sporthulpmiddelen in WMO.
- Inzetten op rand voorwaardelijke aspecten voor gehandicaptensport zoals informatie, vrijwilligers, toegankelijkheid gebouwen, deskundig kader, vervoer.

Amsterdam

- Amsterdammers bewegen tot een gezonde leefstijl.
- Richt op risicogroepen: jeugd in achterstandswijken en hun ouders, 65-plussers en mensen met een handicap.
- Gehandicaptensport beschouwen als 8^e focussport, waarbij naast breedtesport ook gefocust wordt op topsport.

Utrecht

- Sportdeelname van groepen die achterblijft stimuleren (waaronder mensen met een beperking).
- Vanuit NASB maatwerk voor inactieve groepen.
- Toename sportverenigingen met aanbod voor mensen met beperking van 23 naar 38.
- Minimaal 8 verenigingen met trainers voor doelgroep (O)GGZ.
- 75% van de Utrechters boven 16 jaar doet minimaal één keer per maand aan sport.
- Uitvoeringsprogramma Sport jaarlijks gemonitord.
- Gebruik Agenda 22: mensen met beperking inweven in bestaand beleid en ontwikkelingen.

Kerkrade

- Sportnota: doelgroepenbeleid, gericht op jongeren en mensen met een beperking.

Heerlen

- Geen beleid. Door centralisaties in het sociale domein dit jaar sportbeleid herzien (o.a. voor gehandicapten).

Enschede

- Focus op thema's (gezondheid en sociale binding). Niet op doelgroep ter voorkoming van uitsluiting.
- In 2015 75% van alle Enschedeers beweegt voldoende.
- Succesvolle sportstimulering door beleving georiënteerd, vraag gestuurd sportaanbod.

Oss

- Geen beleid. WMO gaat ervan uit dat iedereen kan meedoen en meedoet. Hiervoor de "kanteling" gebruikt, van zorgen voor-, naar kijken wat ze nog zelf kunnen.

Losser

- Geen beleid. Meest recente sportnota uit 1997.

Rucphen

- Sluit aan bij landelijke doelstelling 20% meer talentvolle sporters (inclusief met handicap).
- Ondersteunen aanvullende faciliteiten voor talenten en creëren van meer mogelijkheden voor gehandicaptensport (a.d.h.v. NASB).
- Toegankelijke en haalbare sport voor iedereen.
- Onderzoek om "sporten met een beperking" regionaal op te pakken.
- Inspanning op sportgebied door informatieverstrekking, bewustwording en accommodatieaanpassingen voor kwetsbare groepen.

Stadskanaal

- Groninger Sport Model (GSM) ontwikkeld om gezondheid te beïnvloeden.
- Vergroting sportdeelname, verhogen kwaliteit van sportbeoefening, integraal hanteren sport, structureel maken van sportstimuleringsprojecten en activiteiten & accommodaties revitaliseren.
- Jaarlijks overzicht van de bij een vereniging aangesloten sporters.
- Eén sportgroep voor inwoners met een verstandelijke beperking, doorstroom van sportgroep/individuele inwoners, tien plaatsingen bij sportverenigingen per jaar (door buurtsportcoach).

Duiven

- Gebruik regionale sportagenda Arnhem.
- Provincie Gelderland wil met extra aandacht en middelen, betere samenwerking en delen van kennis en informatie om mensen met een beperking volwaardig laten deelnemen.
- Toegankelijkheid via regionale sportcoördinatoren.
- Gehandicaptensport neemt centrale plek in en is continue, structureel ingebed in Regio Arnhem.

Vlagtwedde

- Geen beleid. Activiteiten voor gehandicapten via de NOVO.

Doesburg

- Gebruik regionale sportagenda Arnhem.
- Provincie Gelderland zet in op extra aandacht en middelen, betere samenwerking en delen van kennis en informatie om mensen met een beperking volwaardig deel te kunnen laten nemen.
- Sportparticipatie en kwaliteit van het (overzichtelijk) sportaanbod voor mensen met een beperking laten toenemen.
- Gehandicaptensport continue en structureel ingebed in de regio Arnhem.

Schoonhoven

- Lokaal gezondheidsbeleid gericht op alle inwoners.

Conclusie thema cijfers en doelstellingen:

Veel gemeenten hebben geen cijfers over de sportdeelname (van gehandicapten) in het beleid opgenomen. Echter heeft wel bijna elke gemeente doelstellingen ten aanzien van de (gehandicapten) sportdeelname. Vooral de G4 gemeenten hebben cijfers en doelstellingen geformuleerd wat betreft de sportdeelname, al houden deze vooral rekening met de doelgroep 'alle inwoners'. Alleen gemeente Den Haag heeft haar cijfers en doelstelling SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) tot de gehandicapten sportdeelname gericht. Hoewel uit het beleid niet blijkt waarop deze percentages zijn gemeten en vastgesteld.

5.4. ONDERSTEUNING

5.4.1. FACILITEREN

Bij het faciliteren van de gehandicapten sport wordt gekeken naar de ondersteuning van de gehandicapten sport door de gemeente, vooral met betrekking tot (sport)materialen. Andersoortige ondersteuning, die niet onder financiële ondersteuning of deskundige ondersteuning valt, is hier overigens ook in meegenomen.

Rotterdam

- Ondersteuning van gehandicapte sporters volgens "richtlijnen subsidie gehandicapten sport" door middel van aangepaste materialen en hulpmiddelen.

Den Haag

- Gehandicapten sportverenigingen beschikken over voldoende materiaal.
- Voor individuele sporters worden sportrolstoelen vergoed.
- Voor gehandicapte sporters met A of B status zijn er middelen en instrumenten bij Regiosteunpunt Talent & Topsport beschikbaar.

Amsterdam

- Testcentrum Topsport opgericht om beschikbaarheid en kwaliteit van de Sportmedische hulp in Amsterdam te bevorderen.
- Voor alle topsporters is advies, begeleiding en andersoortige ondersteuning mogelijk.
- Voorzieningen vanuit de WMO.

Utrecht

- De Vereniging Sport Utrecht (VSU) ondersteunt, door middel van een Consulent Aangepast Sporten (CAS), verenigingen met het beantwoorden van vragen en het opleiden van trainers voor de (O)GGZ-doelgroep.
- Inzet op sportzorgtrajecten in samenwerking met sportbonden (in ieder geval KNVB) en sportverenigingen.
- Stimuleren van welzijnsvoorzieningen en sportverenigingen in de buurt die openstaan voor het faciliteren van eigen initiatieven van mensen met een beperking.

Heerlen

- Geen beleid. Wel wordt door de gemeente het project Special Heroes ondersteund door de inzet van een combinatiefunctionaris.
- De combinatiefunctionaris ondersteunt daarnaast sportverenigingen bij het ontwikkelen van een sportaanbod voor mensen met een beperking, waarbij verbinding gelegd wordt tussen sportverenigingen en zorgaanbieders.

Oss

- Geen specifiek beleid op gebied van gehandicapten sport.
- WMO zet in op "Kanteling" (van recht op ondersteuning naar eigen verantwoordelijkheid).

G4 gemeenten

Grote gemeenten

Rucphen

- Wil inwoners naar eigen aanleg en behoefte op betaalbare- en verantwoorde wijze laten sporten. Waarbij specifiek aandacht is sporten zonder belemmeringen voor mensen met een handicap.
- De fysieke toegankelijkheid is belangrijk. Specifieke verenigingen voor specifieke sporten worden benoemd en financieel ondersteund.
- Sportaanbod is echter zeer gering door het moeilijk vinden van gekwalificeerd kader en het beschikken over de juiste faciliteiten voor mensen met een beperking.

Stadskanaal

- Het Huis voor de Sport ondersteunt sportverenigingen in gemeente Stadskanaal op allerlei gebieden en voeren projecten uit. In de nota wordt niet specifiek iets genoemd voor de gehandicaptensport.

Duiven

- De regionale sportagenda regio Arnhem zet in op extra aandacht, middelen, betere samenwerking en het delen van kennis en informatie voor mensen met een handicap. Zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan sport.

Doesburg

- Evenals gemeente Duiven wordt via de regionale sportagenda regio Arnhem ingezet op volwaardige deelname van mensen met een handicap aan sport.

Conclusie thema faciliteren

Per gemeente (zowel grote als kleine) verschilt de manier waarop zij gehandicaptensport ondersteunen behoorlijk. De ene gemeente doet dit door het faciliteren van aangepaste materialen en hulpmiddelen, een andere gemeente faciliteert de gehandicaptensport meer op gebied van zorg.

5.4.2. FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Bij dit thema gaat het om de financiële ondersteuning door de gemeente aan gehandicapte sporters. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om subsidies en/of kortingen. Waar bedragen genoemd worden is de kans groot dat dit bedrag afwijkt van het huidige beschikbare budget.

Rotterdam

- Volgens de richtlijnen subsidie gehandicaptensport (1998) worden meerkosten gedekt op grond van wettelijke voorzieningen. Voor overige meerkosten kan subsidie worden aangevraagd bij de gemeente Rotterdam.
- Per jaar is er 220.000 euro beschikbaar voor gehandicaptensport, waarmee men extra deelname wil stimuleren.
- Ook wordt het Servicepunt 'Sport en Handicap' gefinancierd.

Den Haag

- Voor de onkosten van vrijwilligers maken alle gehandicaptensportverenigingen gebruik van subsidieregelingen uit de portefeuille WVE.
- Voor de meeste meerkosten aan gehandicaptensport zijn vergoedings- en ondersteuningsregelingen beschikbaar.
- Een verruimde WMO regeling heeft een vergoeding ingesteld voor de aanschaf van overige sporthulpmiddelen.
- Daarnaast is er voor alle Hagenaars nog een subsidie ter verbetering van clubaccommodaties (IVS-regeling) en is er een Ooievaarspas ter verlaging van financiële drempels.

Amsterdam

- Sport voor mensen met een beperking moet niet duurder zijn dan voor mensen zonder beperking.
- Geld is beschikbaar voor vervoer naar uitwedstrijden in competitieverband. Voor reguliere sportbeoefening is aanvullend openbaar vervoer (AOV) beschikbaar.
- Door gehandicaptensport de status van focussport te geven wil de gemeente dit hoger op de politieke agenda krijgen, breed stimuleren, goed faciliteren en aandacht voor toptalenten en evenementen.

- Sportverenigingen kunnen subsidie krijgen ter compensatie van de meerkosten van aangepast sporten.

Utrecht

- Sport betaalbaar voor alle Utrechters door de U-pas en aanvullend voor de jeugd, het Jeugd Sport Fonds.
- Voor het sport- en beweegaanbod op maat is 229.000 euro beschikbaar, hiervan worden onder andere meer verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking en verenigingen met trainers voor de (O)GGZ doelgroep gerealiseerd.
- De subsidieregeling aangepast sporten is opgenomen in de algemene regeling Verenigingssubsidie.
- 23 sportevenementen voor mensen met een beperking zijn financieel ondersteund.
- 40.000 euro beschikbaar voor verenigingen met een specifiek aanbod voor mensen met een beperking.
- 75.000 euro beschikbaar voor extra ondersteuning van goede initiatieven voor het uit de zorg halen voor onder andere mensen met een beperking of chronische aandoeningen.

Kerkrade

- Gelijke behandeling van doelgroepen bij verstrekken subsidies.
- Voor incidentele activiteiten kan subsidie aangevraagd worden door verenigingen.

Heerlen

- Geen beleid, maar subsidiëren sportverenigingen met gehandicapte leden.
- Draagt Financieel bij aan de provinciale vervoersregeling voor gehandicapte sporters.
- Bijdrage van 50 euro per deelnemer aan de activiteiten van Basissport Limburg.
- Subsidie en ondersteuning door middel van een combinatiefunctionaris aan het project Special Heroes.

Enschede

- Voor een algemene doelgroep is subsidie beschikbaar voor verenigingen. Voor het opleiden van het vrijwillig kader en sportevenementen.

Oss

- Volgens de WMO zijn er subsidieafspraken die meedoen in de samenleving moeten stimuleren en bevorderen.

Losser

- Geen beleid, maar subsidieert wel de regionale sportorganisatie “stichting de Springplank”.

Rucphen

- Inwoners moeten naar eigen aanleg en behoefte op een betaalbare manier kunnen sporten, mogelijk ook door aansluiting bij Jeugd Sport Fonds.
- Mogelijke behoefte aan subsidieregeling voor andere doelgroepen, waaronder mensen met een beperking.
- Eventueel subsidie voor aanpassen van accommodatie op gebied van toegankelijkheid. Waarbij te denken valt aan benoemen van specifieke verenigingen en sporten, een maximale investeringsbijdrage per verenigingen per jaar, e.d.
- Door criteria op te stellen binnen de beschikbare mogelijkheden wil de gemeente sport zoveel mogelijk financieel toegankelijk en haalbaar maken en houden.

Stadskanaal

- De Nelli Cooman Games worden gefinancierd.
- Financiële ondersteuning voor het Huis voor de Sport, Jeugdsportsubsidie, (top)sportpromotie en een gedeelte voor de inzet van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches.

Duiven

- Vanuit de provincie subsidie voor sport- en beweging gerelateerde activiteiten.
- Subsidie voor realisatie van sportaccommodaties.

Doesburg

- Provinciale subsidie voor activiteiten gerelateerd aan sport- en bewegen.
- Subsidie voor realisatie van sportaccommodaties.

Schoonhoven

- In de nota lokaal gezondheidsbeleid staat dat activiteiten uit verschillende budgetten worden gefinancierd. Gehandicaptensport niet specifiek hierbij genoemd.

Conclusie thema financiële ondersteuning

In vrijwel elke gemeente is er financiële ondersteuning ten behoeve van de gehandicaptensport. Bij de meeste gemeenten is de financiële ondersteuning gericht op het stimuleren van de sportdeelname van gehandicapten. Deze financiële ondersteuning wordt ook indirect (bijvoorbeeld via organisaties, evenementen en/of verenigingen) ingezet. Daarnaast valt het op dat bij de G4 gemeenten wat specifiek in het beleid is omschreven waar de financiële ondersteuning voor is, bij kleinere gemeenten staat dit wat algemener omschreven.

5.4.3. DESKUNDIGE BEGELEIDING

Bij dit thema wordt gekeken op welke manier de gemeente zorgt voor de (vrijwillige) deskundige begeleiding voor een gehandicapte sporter. Tevens wordt gekeken naar de manier waarop de gemeente aandacht besteedt aan het opleiden van deze (vrijwillige) deskundige begeleiding. Professionals zoals een sportbuurtcoach komen in een ander hoofdstuk aan de orde.

Rotterdam

- Scholing en stimulering van deskundig kader voor de gehandicaptensport via Stichting Rotterdam Sportsupport.
- Het Servicepunt Sport en Handicap zorgt voor bijeenbrengen van sportvraag en –aanbod, het adviseren en het verbeteren van deskundigheid van trainers, gericht op de gehandicaptendoelgroep.

Den Haag

- Den Haag verwijst in haar beleid voor ondersteuning aan sportverenigingen om deskundig kader op te leiden naar NebasNsg.

Amsterdam

- In het beleid wordt alleen de scholing van buurtsportcoaches genoemd.

Utrecht

- Doel is om minimaal 8 verenigingen te hebben met geschikte trainers voor de (O)GGZ- doelgroep.
- Dit moet gestimuleerd en ondersteund worden door de Consulent Aangepast Sporten (CAS).

Kerkrade

- Voor een algemene doelgroep wordt ingezet op deskundige vrijwilligers.

Enschede

- Voor deskundigheid van vrijwillig kader, informatie en advies, deelname aan themabijeenkomsten en het aanvragen van subsidies kunnen verenigingen terecht bij het Sportservice Team.
- Het Sportservice Team zorgt ook voor uitwisseling van vraag en aanbod van kennis en kunde tussen sportverenigingen en onderwijsinstellingen.

Rucphen

- Voor een algemene doelgroep wordt ingezet op ondersteuning bij werving en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers en bij het formuleren van doelgroepen- en toekomstbeleid.
- Specifiek geven verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking aan graag ondersteuning

te hebben bij het werven van gekwalificeerd kader.

Stadskanaal

- (Mede) door inzet van een buurtsportcoach wil de gemeente sportverenigingen met aanbod voor mensen met een handicap begeleiden en opleiden.

Conclusie thema deskundige begeleiding

De helft van de gemeenten zetten in op het opleiden van deskundig kader voor mensen met een handicap. Alle G4 gemeenten hebben dit in hun beleid omschreven, terwijl de kleine gemeenten dit juist allemaal niet hebben. Mogelijk zou dit kunnen komen doordat zij de gehandicaptensport anders (extern) laten organiseren. Bij de gemeenten die (vrijwillig) kader opleiden voor de doelgroep gehandicapten, laten dit vaak door een andere organisatie of door een professional doen (buurtsportcoach, Consulent Aangepast Sporten, etc.).

5.5. (SPORT) ACCOMMODATIE

5.5.1. TOEGANKELIJKHEID GEBOUWEN

Bij dit thema wordt gekeken hoe het gemeentelijk beleid inzet op toegankelijke gebouwen voor (lichamelijk)gehandicapte mensen. Het gaat hierbij om toegankelijkheid voor zowel gehandicapte sporters als gehandicapte bezoekers.

Rotterdam

- Door SenR zal een plan toegankelijke sportaccommodaties worden ontwikkeld.
- Alle middelgrote sportaccommodaties wil men laten voldoen aan de gemeentelijke kwaliteitsnormen.
- Versterken van sportvoorzieningen waar nodig.

Den Haag

- Investeert in toegankelijkheid. Ook door subsidieregeling die openbare gebouwen toegankelijk moet maken voor mensen met een beperking.
- Door QuickScans te maken is de toegankelijkheid van veel sportgebouwen in kaart gebracht. Waarbij bij een aantal vervolgens aanpassingen zijn gepleegd.
- Op internet is informatie te vinden over de toegankelijkheid van gymzalen en andere sportaccommodaties voor mensen met een beperking.
- Voldoende, goed bereikbare en toegankelijke sportaccommodaties, voor zowel topsport als breedtesport.
- Bestuursopdracht “Slimmer combineren van accommodaties”, om sportaccommodaties te combineren met welzijnsfuncties.

Amsterdam

- Buurtaccommodaties toegesneden op mensen met een handicap.
- Iedereen moet toegang hebben tot sportfaciliteiten in de buurt, met of zonder beperking.
- Voldoende, goed toegankelijke en veilige sportfaciliteiten in elke buurt(extra aandacht voor gehandicapten).

Utrecht

- Beschikbaarheid van goed ingerichte, gemakkelijk bereikbare en toegankelijke (topsport) voorzieningen.
- Voldoende accommodaties met goede spreiding over de stad.
- Multifunctionele accommodaties met maatschappelijk aanvaardbaar tarief voor niet-commerciële partijen.
- Accommodaties zijn voorzien van het Internationaal Toegankelijkheidssymbool (ITS) en grote sportevenementen zijn toegankelijk.

Grote gemeenten

Kerkrade

- Burgers die willen sporten en bewegen moeten dit kunnen doen bij adequate (sport)voorzieningen terecht kunnen voor een maatschappelijk aanvaardbaar tarief.
- Voor bereikbaarheid, beschikbaarheid en toegankelijkheid wordt rekening gehouden met de eisen van het NOC*NSF, KVLO en de VNG. Als ook met trends in de sport en geografische spreiding en mobiliteit van doelgroepen.

Enschede

- Multifunctionaliteit en 24-uurs gebruik van sportaccommodaties. Ook beschikbaar voor andere functies dan sport en bewegen.
- Verenigingen dienen voor iedereen toegankelijk te zijn door het hanteren van de landelijke normen van de VNG.

Oss

- Vanuit de ontvangen zorgdocumenten: voorzieningen toegankelijk en aantrekkelijk voor alle burgers, met of zonder beperking.
- Algemene voorzieningen voor iedereen toegankelijk, met of zonder beperking (sportclubs specifiek genoemd).

Middelgrote gemeenten

Rucphen

- Sport voor iedere inwoner fysiek toegankelijk en bereikbaar, zowel als actieve sportbeoefenaar als bezoeker van sportwedstrijden en evenementen.
- Voldoende, kwalitatief goede en bereikbare sportaccommodaties in iedere dorpskern, die voor iedereen (fysiek) toegankelijk zijn op basis van heldere criteria.
- Multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties, waarbij rekening gehouden wordt met de landelijke normen voor toegankelijkheid voor mensen met een beperking.

Stadskanaal

- Sluiten aan bij landelijke accommodatieontwikkelingen.
- Kwalitatief goede, voldoende, toegankelijke en eigentijdse sportvoorzieningen (parkeerruimte, toegang, routing) in het speciaal voor mensen met een handicap.
- Intensief gebruik accommodaties over de grenzen van sport heen, waardoor de bezetting kan worden vergroot.

Duiven

- Sportverenigingen toegankelijk, realisatie topsportaccommodaties en multifunctionele breedtesportaccommodaties.

Kleine

Doesburg

- Sportverenigingen toegankelijk, realisatie topsportaccommodaties en multifunctionele breedtesportaccommodaties.

Conclusie thema toegankelijkheid gebouwen

Toegankelijkheid van accommodaties is, behalve voor kleine gemeenten, een belangrijk punt. De meeste bovenstaande gemeenten hebben dan ook in het beleid omschreven dat sportaccommodaties aan bepaalde (extern vastgestelde) normen moet voldoen. Ook streeft een aantal gemeenten naar een toegankelijkheidscertificaat voor alle sportaccommodaties in hun gemeente. Dat vooral kleine gemeenten dit niet in beleidsstukken hebben vastgelegd komt door het ontbreken van dergelijke beleidsstukken.

5.5.2. TOEGANKELIJKHEID RUIMTEN

Net zoals bij het vorige thema gaat dit over toegankelijkheid. Bij dit thema gaat het echter om de toegankelijkheid buiten de gebouwen om. Hierbij moet dus gedacht worden aan de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Hieronder vallen bijvoorbeeld parkeerplaatsen, toegangswegen, etc.

G4 gemeenten

Amsterdam

- Sport voor alle Amsterdammers onderdeel laten uitmaken van hun dagelijkse leefomgeving.
- Voldoende en toegankelijke faciliteiten in elke buurt, met extra aandacht voor onder andere gehandicapten.

Utrecht

- Bij grote sportevenementen rekening gehouden met toegankelijkheid voor mensen met een beperking.
- Iedereen moet gebruik kunnen maken van voorzieningen, ook mensen met een handicap.
- Instellingen die subsidie ontvangen krijgen leaflet waarin fysieke en mentale toegankelijkheid wordt toegelicht.

Middelgrote gemeenten

Rucphen

- Algemene bezoekersruimten op sportparken, zoals kantine en toiletruimten, moeten toegankelijk zijn.
- Sportaccommodaties bereikbaar via de openbare weg en hebben voldoende invalideparkeerplaatsen.
- Bestrating sportparken, toegangswegen en parkeerplaats is aandachtspunt.

Stadskanaal

- Toegankelijkheid van sportaccommodaties, sportvoorzieningen(parkeerruimte, toegang, routing) en organisaties voor mensen met een handicap.

Conclusie thema toegankelijkheid ruimten

Hoewel bij het vorige thema veel wordt ingezet op de toegankelijkheid van de accommodatie, wordt er door gemeenten weinig ingezet op de openbare ruimten rondom de accommodaties. Slechts twee G4 en twee middelgrote gemeenten zetten in op de toegankelijkheid van de openbare ruimte rondom de accommodaties. Echter is deze toegankelijkheid vrij algemeen omschreven in het beleid. Daarnaast is het bij de andere gemeenten mogelijk dat dit binnen de toegankelijkheid van de sportaccommodatie valt.

5.6. VERKEER & VERVOER

5.6.1. TOEGANKELIJKHEID OPENBARE WEG

Dit thema gaat over de bereikbaarheid van plaatsen waar gesport wordt, via de openbare weg. Het gaat hierbij om het gemak waarmee (sport)locaties bereikt kunnen worden. Hier valt bijvoorbeeld ook de afstand onder.

G4 gemeenten

Rotterdam

- Met het (sport)aanbod in de wijk moet rekening worden gehouden met de aanwezige doelgroep in de wijk.

Den Haag

- Algemene toegankelijkheid van (binnen)sportaccommodaties (voor mensen met een handicap) in kaart gebracht door QuickScans, informatie ontsloten via internet.

Amsterdam

- Voldoende, veilige en goed toegankelijke sportfaciliteiten in elke buurt.
- Gebiedsgerichte aanpak waarin openbare voorzieningen toegankelijk zijn voor alle bewoners (samenwerking met onder andere verkeer en openbaar vervoer en ruimtelijke ordening).

Utrecht

- Per wijk wordt een basispakket aan kwalitatief goede voorzieningen aangeboden. Om zo een goede spreiding over de stad te krijgen, zodat Utrechters sport- en beweeglocaties gemakkelijk kunnen bereiken.
- Veilige deelname aan verkeer en vervoer voor iedereen (voetgangers opgenomen in het verkeersbeleid en toegankelijk openbaar stadsvervoer mogelijk gemaakt).
- Vervoerscoach voor mensen met een beperking om opnieuw te leren reizen met het openbaar vervoer.
- Door adviseur toegankelijkheid advies over bruikbaarheid van haltes voor mensen met een beperking.
- Stationsgebied toegankelijk.
- Aandacht voor looproutes en afritten.

Grote**Enschede**

- Sportief bewegen moet in de directe leefomgeving mogelijk zijn.
- Spreiding van sportvoorzieningen en medegebruik van de openbare ruimte voor sportief bewegen.

Middelgrote gemeenten**Rucphen**

- Sportaccommodaties goed bereikbaar via de openbare weg.

Stadskanaal

- Bereikbaarheid sportvoorzieningen op gebied van spreiding, ligging, toegang, routing en parkeerruimte.

Duiven

- Plannen van gemeenten in de regio Arnhem met betrekking tot sportinfrastructuur worden op elkaar afgestemd.

Doesburg

- Regio Arnhem wil de plannen met betrekking tot sportinfrastructuur op elkaar afstemmen.

Conclusie thema toegankelijkheid openbare weg

Bij de bovenstaande gemeenten wordt ingezet op de nabijheid van sportmogelijkheden in de eigen buurt. Ze willen dat de sportaccommodaties zich dicht bij de mensen zelf bevinden, zodat er niet ver gereisd hoeft te worden tot de sportaccommodatie. Wat verder opvalt, is dat vooral bij de G4- en middelgrote gemeenten op dit onderwerp ingezet wordt. Bij de grote- en kleine gemeenten wordt minder ingezet op de toegankelijkheid via de openbare weg.

5.6.2. VERVOERSREGELINGEN

Het gaat in dit thema om beschikbare vervoersregelingen voor mensen met een handicap, zodat ze op plaatsen kunnen komen waar gesport wordt.

G4 gemeenten**Den Haag**

- Collectieve voorzieningen voor vervoer binnen regio Den Haag zoals taxibus, regiotaxi en leerlingenvervoer.
- Subsidieregeling beschikbaar voor vervoer buiten regio Den Haag (subsidieregeling buitenregionaal sportvervoer VWS via NebasNSG).
- Aanvullende afspraken over sportvervoer tussen gehandicaptensportorganisaties en de dienst SZW en de taxibus-vervoerder.

Amsterdam

- Subsidies voor vervoer beschikbaar voor mensen met een beperking.
- Voor reguliere sportbeoefening kan gebruik worden gemaakt van het aanvullend openbaar vervoer(AOV). Vanuit WMO is dit inclusief beschermd vervoer en vervoersvoorzieningen (rolstoelen, vervoersmiddelen en vergoedingen).
- Vanuit sportstimulering aangepast sporten is onder meer een vervoersregeling naar uitwedstrijden

beschikbaar.

Utrecht

- Vanuit Agenda 22 is er een contract met de regiotaxi voor mensen met een handicap, daarnaast mogelijk alternatieven via de Boodschappenplusbus of rijvrijwilligers. (Niet direct betrekking op gehandicapten(sport)).

Grote

Heerlen

- Niet in beleid opgenomen, maar draagt naar rato financieel bij aan de provinciale vervoersregeling voor gehandicapten(sport).

Conclusie thema vervoersregelingen

Zoals hierboven duidelijk wordt, zijn er bij weinig gemeenten vervoersregelingen ten behoeve van de gehandicapten(sport) in het beleid omschreven. De G4 gemeenten hebben dit over het algemeen nog wel, maar de overige gemeenten niet.

5.7. AANBOD

5.7.1. SPORT- EN BEWEEGSTIMULERINGSPROGRAMMA'S

Bij dit thema wordt gekeken naar de mogelijkheden (het aanbod) voor mensen met een beperking om te sporten binnen de betreffende gemeente. Het gaat erom wat de gemeente aanbiedt aan activiteiten voor gehandicapte sporters binnen hun gemeente. Dit kan ook wat algemener omschreven zijn, zolang de gemeente het belang van activiteiten voor gehandicapten maar onderstreept.

Rotterdam

- Bijzondere doelgroepen (waaronder mindervaliden) worden extra gestimuleerd op gebied van sport.
- Mindervaliden kunnen extra sportieve impuls gebruiken (koppeling met WMO, met oog op vergroten van zelfredzaamheid).
- Eerstelijns gezondheidszorg laat jaarlijks 5000 mensen bewegen op recept (waaronder mensen met een handicap).
- Prestatieafspraken over het aantal mensen met een beperking dat wordt toegeleid naar sport en jaarlijks minimaal 300 mensen met een handicap intensief (individueel) begeleid.

Den Haag

- Sportdeelname van gehandicapten laten toenemen door voldoende gemeentelijke aandacht en sterke gehandicapten(sport)verenigingen.
- (Gehandicapten) sportverenigingen intensief ondersteund via bestaand gemeentelijk loket.
- Diverse projecten opgezet om het ontstaan van een passend sportaanbod voor mensen met een beperking te stimuleren.
- G-sport activiteiten bij reguliere verenigingen om mensen met een verstandelijke beperking zoveel mogelijk te laten doorstromen naar reguliere verenigingen.
- Actieplan "Sportief gezond" richt zich op meest kwetsbare groepen en met de grootste gezondheidsproblemen.

Amsterdam

- (Sport)activiteiten voor kinderen uit het speciaal onderwijs en volwassenen met een beperking.
- Stichting Topsport Amsterdam ondersteunt, waaronder topsporttalenten en topsporters met een beperking vallen.

Utrecht

- Algemene sportstimuleringsprojecten opgezet en afgerond.
- Doelgroepen waarvan sportdeelname achterblijft(waaronder gehandicapten) extra stimuleren.
- Mensen met een beperking moeten hun vrije tijd prettig in kunnen vullen(bijvoorbeeld door sport), eventueel samen met mensen zonder beperking.
- Laagdrempelige (bewegings-)ontmoetingsactiviteiten worden georganiseerd afhankelijk van de

G4 gemeenten

behoeften in de wijk. Deze zijn niet specifiek gericht op sport, maar er is hierbij wel veel deelname van mensen met chronische aandoening.

- Utrechters met een beperking voldoende mogelijkheden tot sporten bieden.
- Minstens elk jaar vijf sportevenementen- of dagen voor mensen met een beperking.
- Drie sportzorgtrajecten in samenwerking met sportbonden.
- Label ontwikkelen voor beweegaanbieders met kennis over lichte chronische aandoeningen.
- Potentiele deelnemers (met een beperking) aan cursussen aanvullende informatie bieden en waar mogelijk kennismakingslessen.
- Welzijnsvoorzieningen en sportverenigingen moeten openstaan voor het faciliteren van eigen initiatieven van mensen met een beperking.
- Sportactiviteiten voor (O)GGZ- doelgroep en drie sportloketten gerealiseerd.
- 32 verenigingen met specifiek aanbod voor mensen met een beperking.

Kerkrade

- Alle burgers worden meegenomen in het sportstimuleringsbeleid. Diverse projecten, activiteiten en diensten zijn hiervoor gerealiseerd.
- Mensen met een beperking zoveel mogelijk invoegen in reguliere verenigingen.
- Daarnaast diverse projecten, waarvan het meest concreet voor gehandicaptensport de deelname aan het project "Special Heroes".

Heerlen

- Niet vanuit beleid, maar geven wel aan dat Basissport Limburg zich richt op het ontwikkelen van sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke en meervoudige handicap.
- Ontwikkelen van sportaanbod voor mensen met een beperking en leggen van verbindingen tussen sportverenigingen en zorgaanbieders via combinatiefunctionaris.
- Subsidiëren en ondersteunen van project "Special Heroes".

Enschede

- Door (basis)sportinfrastructuur van voorzieningen en activiteiten stimuleren tot actief sporten en bewegen, met name de niet-sporters.
- Stimuleren door arrangementen en concepten gericht op kennismaking met sport en bewegen.

Oss

- Iedereen (inclusief mensen met een beperking) mee laten doen in reguliere verenigingen.
- Mensen met elkaar actief laten zijn door activiteiten over te laten aan bewoners en verenigingen.

Losser

- Niet in het beleid maar het gemeentelijk zwembad organiseert diverse activiteiten voor mindervalide groepen.

Rucphen

- Beschikbare sportprojecten, regelingen en initiatieven voor iedere bewoner zichtbaar, bereikbaar en toegankelijk.
- Meer mogelijkheden voor kwetsbare groepen om te participeren in de samenleving door actieve sportbeoefening en recreatie.
- Aanbod mogelijk regionaal aanpakken, zodat sportaanbod groter wordt.
- Klein aantal sportaanbieders heeft specifiek aanbod voor mensen met een beperking, met name voor mensen met een lichamelijke beperking.

Stadskanaal

- Sportdeelname activeren van groepen die achterblijven (met name ouderen en jongeren).
- Uit sportbudget een aantal projecten uitgevoerd met betrekking tot het gezondheidsbeleid.
- Diverse sportstimuleringsprojecten.
- Doelgroepen verbinden met bestaand of te ontwikkelen sport- en beweegaanbod(niet specifiek gehandicapt).
- Waar mogelijk doelgroepen plaatsen bij sportverenigingen (niet zozeer gehandicapt).

- Activiteitenkalender met activiteiten per wijk (voor jongeren in het algemeen).

Duiven

- Samenwerkingsverband “Uniek Sporten” heeft overzicht en regie over beweegaanbod voor mensen met een beperking.
- Mensen met een beperking moeten binnen straal van 10 km gebruik kunnen maken van kwalitatief en kwantitatief sportaanbod.
- Diverse evenementen om mensen met en zonder beperking kennis te laten maken met aangepast sporten.
- Voor cluster 4 scholen in Gelderland project “Special Heroes” ingezet.

Doesburg

- Regie en overzicht over beweegaanbod voor mensen met een beperking vanuit samenwerkingsverband “Uniek Sporten”.
- Kwalitatief en kwantitatief sportaanbod voor mensen met een beperking binnen een straal van 10 km.
- Diverse evenementen om mensen met en zonder beperking kennis te laten maken met aangepast sporten.
- Project “Special Heroes” ingezet bij cluster 4 scholen in Gelderland.

Schoonhoven

- Activiteiten uit nota lokaal gezondheidsbeleid richten zich op alle inwoners. Sommige activiteiten specifiek ingezet voor bepaalde doelgroep.

Kleine gemeenten

Conclusie thema sport- en beweegstimuleringsprogramma's

Hoewel er in het beleid niet specifiek ingegaan wordt op het aanbod voor gehandicapte sporters, hebben alle gemeente wel een dergelijk aanbod. Veelal proberen gemeenten (de G4, grote en middelgrote) gehandicapten die willen sporten, zoveel mogelijk te laten participeren binnen de reguliere sportvereniging. Kleine gemeenten organiseren daarnaast het sportaanbod voor gehandicapten vaak via externe organisaties of samenwerkingsverbanden.

5.7.2. PROFESSIONALS

Gelet wordt op de inzet van professionals bij het organiseren en begeleiden van sportactiviteiten voor mensen met een handicap. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van zowel sportbuurtcoaches, combinatiefunctionarissen, als andersoortige professionals binnen de sportsector.

Amsterdam

- Buurtsportcoaches ingezet bij sportstimuleringstrajecten in het primair-, voortgezet-, (voortgezet) speciaal onderwijs, welzijn en jeugdzorg.
- Buurtsportcoaches geschoold en ingezet bij leefstijlinterventies, onder andere voor aangepast sporten.

Utrecht

- Optimale verhouding tussen diverse (sport)professionals in de wijken.
- Verenigingsmanagers, verenigingsondersteuning en combinatiefunctionarissen op elkaar afstemmen(niet zozeer gericht op gehandicapten sport).
- Consulent Aangepast Sporten (CAS) richt zich op het stimuleren en ondersteunen van sportverenigingen(met aangepast sportaanbod voor mensen met een beperking) om trainers voor de (O)GGZ doelgroep op te leiden.
- Consulent Aangepast Sporten (CAS) wil (in samenwerking met MEE) meer mensen toe leiden naar het sportaanbod.
- Beweegmakelaars en Buurtsportcoaches ondersteunen laagdrempelige beweegactiviteiten in de wijk en zetten deze op. Doel hierbij is dat bewoners uiteindelijk zelf de activiteit gaan organiseren of dat sportverenigingen hun aanbod uitbreiden (in samenwerking met eerstelijns zorg).

G4 gemeenten

Grote gemeenten

Heerlen

- Niet in het beleid, maar de combinatiefunctionaris ondersteunt de uitvoering van het project "Special Heroes".
- Combinatiefunctionaris ondersteunt verenigingen bij het ontwikkelen van sportaanbod voor mensen met een beperking. Hierbij vindt verbinding tussen zorg en sport plaats.

Enschede

- Er is een Team beweegmanagement aanwezig, bestaande uit: een consulent sport& bewegen, een vakleerkracht bewegingsonderwijs, een vertegenwoordiger van de school, een vertegenwoordiger van vitale sportverenigingen en eventueel vertegenwoordigers van andere participanten.

Middelgrote

Rucphen

- Combinatiefunctionaris aanwezig, waarbij de doelgroep vooral kinderen in het algemeen is.

Stadskanaal

- Door sport- en beweegteam wekelijks activiteiten georganiseerd.
- De combinatiefunctionaris moet kinderen uit het speciaal onderwijs begeleiden naar de sportverenigingen en/of aangepast sporten.
- De combinatiefunctionaris verzorgt onder- en na schooltijd een (speciaal)sportaanbod voor deze doelgroep en besteed extra aandacht voor inactieve kinderen in het algemeen.
- De coördinator combinatiefunctionaris stemt door middel van een activiteitenkalender naschoolse activiteiten af op het jeugd- en jongerenwerk vanuit de wijk.
- De buurtsportcoach moet mensen met een verstandelijke beperking aanzetten tot sport en bewegen.
- De buurtsportcoach begeleidt, coacht, inventariseert en creëert het gewenste sportaanbod (in samenwerking met sportverenigingen) en ondersteund sportverenigingen.

Conclusie thema professionals

In diverse vormen (buurtsportcoach, beweegmakelaar, Consulent Aangepast Sporten, combinatiefunctionaris) worden professionals ingezet binnen gemeenten. Deze professionals richten zich vooral op sport voor de doelgroepen kinderen(onderwijs) en (O)GGZ(zorg). Tevens worden professionals ingezet bij buurtwerk. Hoewel kleine gemeente door het ontbreken van beleid achterblijven binnen dit thema, wordt binnen de andere groepen gemeenten hier redelijk gelijk op ingezet.

5.8. BEELDVORMING& COMMUNICATIE

5.8.1. (TOPSPORT) EVENEMENTEN

Hier gaat het om de in het beleid genoemde (top)sportevenementen voor mensen met een handicap binnen de gemeente. Ook wordt gekeken hoe deze evenementen mogelijk worden ingezet ten behoeve van beeldvorming of imago van de gehandicaptensport.

G4 gemeenten

Rotterdam

- Ambitie om de Olympische- en Paralympische spelen te organiseren.
- Diverse sportevenementen gebruikt als sportpromotie en om de sportparticipatie te verhogen. Waaronder schoolprogramma's, clinics en side-events.

Den Haag

- Zet in op Olympische- en Paralympische spelen van 2028.
- Ambitie als internationale stad van vrede en recht, met spraakmakende sportevenementen.
- Diverse sportieve projecten, waaronder voor mensen met een handicap.

Amsterdam

- (Sport)evenementen ingezet op economisch gebied en op gebied van citymarketing.
- Topsporters met beperking een podium bieden door een aantal sportevenementen uit de paralympische tak naar Amsterdam te halen.

- Organiseert het WK aangepast roeien 2014 en het WK rolstoeltennis staat gepland.
- Aan minimaal vier grote sportevenementen per jaar wordt een side-event gekoppeld, onder andere voor mensen met een beperking.
- Het CTO Amsterdam faciliteert in 2016 acht bonden en twee fulltime paralympische programma's.
- Wens om in 2028 de Olympische- en Paralympische zomerspelen te organiseren.

Utrecht

- Nederland in volle breedte naar Olympisch niveau, met als resultaat de Olympische- en Paralympische spelen.
- Twee side-events voor mensen met een beperking die aansluiten bij het EYOF (2013).
- Alle grote sportevenementen dienen rekening te houden met bezoekers met een beperking.
- Jaarlijks diverse evenementen voor mensen met een beperking georganiseerd en/of ondersteund.
- Week van het aangepast sporten georganiseerd.

Grote gemeenten

Heerlen

- Niet in het beleid, maar de provinciale vervoersregeling voor gehandicapten wordt door een financiële bijdrage ondersteund. Mede hierdoor kunnen gehandicapten deelnemen aan wedstrijden en evenementen.

Enschede

- Topsport als inspiratiebron (voor algemene doelgroep).
- Eenmalige (algemene) topsportevenementen ondersteunt, met nevenprogramma hieraan gekoppeld.

Middelgrote

Rucphen

- In lijn met Olympisch plan 2028 wil de gemeente door organisatie van lokale, regionale, provinciale en nationale evenementen en kampioenschappen zichzelf op de kaart zetten als sportieve gemeente.

Stadskanaal

- In de periode 2006-2013 zijn een groot aantal sportevenementen voor mindervaliden georganiseerd.
- Voor 2015 wordt weer de organisatie voor een dergelijk groot evenement overwogen.

Duiven

- Organiseren van side-events bij topsportevenementen in de regio Arnhem (gehandicapten hierbij niet specifiek genoemd).

Kleine

Doesburg

- Bij topsportevenementen in de regio Arnhem worden side-events georganiseerd, de doelgroep gehandicapten wordt hierbij niet specifiek vermeld.

Conclusie thema (top)sportevenementen

(Top)sportevenementen worden vooral ingezet als promotiemiddel voor de gemeente. De G4 gemeenten richten hun beleidsplannen nog nadrukkelijk op de ambitie om de Olympische spelen in 2028 naar Nederland te halen. De Paralympische spelen wordt hier ook bij genoemd, alleen in de meeste gevallen minder nadrukkelijk. Inmiddels is duidelijk dat de Olympische spelen in 2028 niet in Nederland zullen plaatsvinden, waardoor deze gemeenten zich op andere (sport) zaken zullen concentreren. De overige gemeenten (zowel grote, middelgrote als kleine) zetten vooral in op (eenmalige) evenementen voor gehandicapten, of side-events en nevenprogramma's bij topsportevenementen (voor de reguliere sport).

5.8.2. INFORMATIEVOORZIENING

In dit thema gaat het om de wijze van informeren over gehandicaptensport en welke middelen hiervoor worden ingezet. Dit is belangrijk voor de deelname van gehandicapten aan sport, zodat zij bijvoorbeeld weten waar ze terecht kunnen en of de sport voor hen toegankelijk is.

Rotterdam

- Sportservicepunt Sport en Handicap is onderdeel van Stichting Rotterdam Sportsupport.
- Het servicepunt richt zich op het bijeenbrengen van vraag en aanbod op gebied van sport voor mensen met een handicap, het adviseren van sporters met een beperking en het verbeteren van deskundigheid van sporttrainers op gebied van mensen met een handicap.
- Voor jongeren (in het algemeen) wordt ingezet op gerichte communicatie, bijvoorbeeld via social media.

Den Haag

- Helpdesk verenigingsondersteuning met specifieke aandacht voor (G) sportverenigingen.
- Informatie en beeldvorming van gehandicaptensport verbeteren door een publiciteitsplan, voorlichtingsproject en een PR-campagne.
- Verbeteren van informatievoorziening hoogste prioriteit, daarom wil de gemeente ook de toegankelijkheid van sportorganisaties in kaart brengen en communiceren.
- Uit workshop kwam naar voren dat stimulering door de sociale omgeving, internet en traditionele media de meest effectieve communicatiemiddelen zijn.
- Campagne 'Samen bewegen, gewoon doen' opgezet en digitaal loket ontwikkeld.
- Informatie op internet moet geoptimaliseerd worden en in folders genoemd.
- Interactie met gehandicapten(organisaties) moet worden vergroot door digitale mogelijkheden.
- Sportservicepunt 'Coach mee' voor mensen met een handicap.

Amsterdam

- Podium voor gehandicapte topsporters door het organiseren van diverse evenementen, ook in kader van citymarketing.
- Voor bekendheid van de evenementen voor gehandicapte topsporters wordt samengewerkt tussen Stichting Topsport Amsterdam, Amsterdam Marketing en de desbetreffende sportbonden.
- Stichting Topsport Amsterdam heeft een marketingplan om meer bedrijven te interesseren voor topsportevenementen (in het algemeen).
- Amsterdammers bereiken met promotiemiddelen en mensen buiten Amsterdam via landelijke media.
- WMO zet in op informatie over kwaliteit en aanbod van zorg en ondersteuning via bijvoorbeeld (digitale) informatievoorziening. Hierbij gaat het onder andere over sportmogelijkheden.

Utrecht

- Sportloket 'Sport op maat'.
- Sportconsulenten geven adviezen, zetten begeleidingstrajecten op en geven op diverse plekken voorlichting.
- Informatievoorziening en attitude van personeel moet passen bij mensen met een (verstandelijke) beperking (niet specifiek op gehandicaptensport).
- Kalender met activiteiten voor jongeren op website, waaronder activiteiten voor jongeren met een beperking.
- De gemeente wil het provinciale sportaanbod voor mensen met een beperking in één makkelijk te vinden zoekmachine.
- Aanbieders van cursussen op gebied van cultuur en sport moeten duidelijke en zo compleet mogelijke informatie geven.
- Waar mogelijk kunnen kennismakingslessen worden aangeboden.
- Er zou een leaflet moeten komen voor instellingen die cursussen aanbieden met betrekking tot de fysieke en mentale toegankelijkheid.

Heerlen

- Niet in beleid vermeld, maar er zijn diverse websites beschikbaar die informeren over subsidiering van sportverenigingen met gehandicapte leden, vervoersregelingen voor gehandicapte sporters en activiteiten van stichting Basissport Limburg.

Enschede

- Sportservice Team aanwezig die fungeert als sportloket.

Oss

- Vanuit WMO communicatie over “de kanteling” (niet specifiek voor gehandicaptensport).
- Overzicht van ondersteuningsactiviteiten die verenigingen nodig hebben om mensen met een beperking mee te kunnen laten doen.

Middelgrote

Rucphen

- Inspanningen op gebied van onder andere informatieverstrekking over fysieke toegankelijkheid en haalbaarheid van sport (voor algemene doelgroep).

Stadskanaal

- Social media en website met sportaanbod voor het voortgezet onderwijs.
- Communicatie over de activiteitenkalender door de combinatiefunctionaris.

Kleine

Schoonhoven

- Goede communicatie vanuit het lokaal gezondheidsbeleid door onder andere huis-aan-huis bladen, de gemeentegids, folders en internet (niet specifiek voor gehandicaptensport).
- Communicatie in beleid vooral gericht op zorg.

Conclusie thema informatievoorziening

Per gemeenten verschilt nogal hoe zij de informatie over gehandicaptensport regelen. Voor alle gemeenten geldt dat er veel wordt ingezet op een sportservicepunt of een ander loket, waar gehandicapten terecht kunnen voor informatie over sporten. Daarnaast hebben deze loketten vaak ook een website waar informatie over gehandicaptensport te vinden is. De inzet van promotie is hiermee voor alle groepen gemeenten redelijk gelijk.

5.9. NETWERKVORMING

5.9.1. SAMENWERKINGSPARTNERS

Bij dit thema wordt gelet op de samenwerking van de gemeente met andere organisaties op gebied van gehandicaptensport. Hierbij worden alleen de organisaties genoemd die in het beleid beschreven zijn.

G4 gemeenten

Rotterdam

- Onderwijs, partners Wet Maatschappelijke Ondersteuning, gemeentelijke diensten, sportverenigingen, deelgemeenten, andere overheden, bedrijven, gezondheidssector, wooncorporaties, welzijnssector Breedtesport en sportontwikkeling (sportverenigingen, commerciële sportaanbieders, NOC*NSF, onderwijs), sportbonden, bedrijven, sporters, gemeentelijke marketingorganisaties, onderzoeksinstituten, andere steden, NOC*NSF en sportaanbieders als Cruijff Courts en de Richard Krajicek Foundation.
- In maatregelenmatrix bij het uitvoeringsprogramma sport staat welke partijen betrokken zijn bij welk deel van het uitvoeringsprogramma. Voor diverse taken wordt hierbij nog de dienst SenR ingezet.
- Rotterdam Sportsupport ingezet om Rotterdamse sportclubs te ondersteunen en te vitaliseren.

Den Haag

- NebasNsg (oude naam Stichting Onbeperkt Sportief), Regiosteunpunt Talent & Topsport, gehandicaptensportverenigingen Kameleon, Stichting sportbelang SGK en Haag 88, Voorall, SteinmetzCompaan, individuele ervaringsdeskundigen en ambtenaren van het gemeentelijk gehandicapten- en sportbeleid.
- Daarnaast bestaat er een visiegroep gehandicaptensport, bestaande uit gemeente Den Haag, diverse organisaties voor mensen met een beperking en sport en stakeholders uit het werkveld. Met wellicht

- nog uitbreiding met Compaan, MEE en de individuele sporter.
- Zet in op samenwerkingsverbanden tussen diverse organisaties op gebied van gehandicaptensport onderling.
- Voor algemeen sportbeleid samenwerking met de Haagse hogeschool en ROC Mondriaan.

Amsterdam

- Testcentrum Topsport, door de Raede en de VU bewegingswetenschappen.
- Streven naar sportmedisch ziekenhuis, samen met NISSI en de Amsterdamse ziekenhuizen.
- Stichting Topsport Amsterdam, Amsterdam marketing en diverse sportbonden.
- Sportservice Amsterdam (als uitvoeringsorganisatie).
- CTO Amsterdam.

Utrecht

- Amerpoort& s'Heeren Loo (zorginstelling), de vrijwilligerscentrale, Platvorm GGZ, Boog, SBWU, Sportservice midden-Nederland.
- Diverse sportbonden en sportverenigingen.
- Samenwerkingsverband "Utrecht sport op maat" met Hoogstraat sport, MEE Utrecht Gooi& Vecht, Special Heroes, Stichting Klein Galgewaard, Stichting de Wilg, Abrona, Reinaerde en Vereniging Sport Utrecht(VSU).

Kerkrade

- Sportstichting Kerkrade, verenigingen, groepen sporters en overkoepelende organisaties.
- Beheer van binnensportaccommodaties door Heton Sport.

Heerlen

- Via mail samenwerking aangegeven met onder andere Basissport Limburg, Adelante en zorginstelling Radar.

Enschede

- Sportserviceteam, Netwerkstad Twente, regio Twente, Provincie Overijssel, Sportraad Overijssel, NKS, Sport Support Twente, FC Twente, Servicepunt vrijwilligerswerk, Volksuniversiteit Enschede, sportbonden, sportkoepels, rijksoverheid en andere (non-)profit organisaties.
- Netwerk "Sportief bewegen" als samenwerking tussen partijen binnen- en buiten de sport.

Rucphen

- Aangrenzende gemeenten, sportverenigingen, belangengroeperingen, WMO raad en diverse maatschappelijke instellingen.

Stadskanaal

- Huis voor de sport, stichting Welstad, provincie Groningen, Vereniging sport, andere gemeenten, Wijkraden, NOVO, De Zijlen en Philadelphia.

Duiven

- Samenwerkingsverband "Uniek sporten" tussen elf regiogemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Overbetuwe, Westervoort, Zevenaar.

Doesburg

- Tevens onderdeel van samenwerkingsverband "Uniek sporten" tussen de elf regiogemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Overbetuwe, Westervoort, Zevenaar.

Schoonhoven

- Samenwerking lokaalgezondheidsbeleid met inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, eerstelijnszorg, sportverenigingen en onderwijsinstellingen.

- Goede communicatie en samenwerking nodig tussen zorgaanbieders, zorgverzekeraars, gesubsidieerde instellingen, vrijwilligers en sportverenigingen.

Conclusie thema samenwerkingspartners

Door alle gemeenten wordt samengewerkt op gebied van gehandicaptensport met andere organisaties. De inhoud van deze samenwerking verschilt per gemeente. Een verschil op basis van grootte van de gemeente is hierin nauwelijks te vinden.

5.9.2. KOPPELING ANDERE BELEIDSVELDEN

In dit thema wordt gekeken naar de verbanden en samenwerking die de gemeente, binnen de verschillende ontvangen beleidsdocumenten, legt met ander beleid. Het gaat hier dus specifiek om de koppeling met andere beleidsterreinen.

G4 gemeenten

Rotterdam

- Voorkomende koppelingen in de beleidsdocumenten met de beleidsvelden: onderwijs, WMO, gezondheid, welzijn, wooncorporaties, werkgelegenheid, economie, veilig en fysiek.

Den Haag

- De koppeling met (gezondheids)zorg, onderwijs en welzijn wordt genoemd in de sportnota.

Amsterdam

- Vanuit sport koppeling met sport, zorg en WMO genoemd.
- Vanuit WMO koppeling met gezondheid, welzijn, buurtbeheer, wooncorporaties, openbaar vervoer, verkeer, ruimtelijke ordening en AWBZ.

Utrecht

- In de beleidskaders wordt koppeling genoemd met onderwijs, welzijn, kinderopvang, revalidatiecentra, fysiotherapie, (jeugd)zorg, woningcorporaties, (sport)infrastructuur en NASB.

Grote gemeenten

Heerlen

- Koppeling tussen sport(verenigingen) en zorg(aanbieders) aangegeven.

Enschede

- In de sportnota wordt samenwerking genoemd met de beleidsterreinen: onderwijs, welzijnswerk, buurtorganisaties, zorg en WMO.

Oss

- Vanuit WMO koppeling met welzijn, zorg, AWBZ, de jeugdwet en sport.

Middelgrote gemeenten

Rucphen

- In de ontvangen beleidsdocumenten staat de koppeling tussen WMO, onderwijs, volksgezondheid en armoedebeleid.

Stadskanaal

- Samenwerking tussen beleidsvelden: welzijn, jeugdzorg, WMO, gezondheidszorg en onderwijs.
- Neemt deel aan Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB).

Duiven

- Samenwerkingsverband wil onderzoeken hoe ambities aansluiten bij de drie transities in het sociaal domein: invoering van participatiewet, de transitie van de jeugdzorg en de overheveling van AWBZ-begeleiding en persoonlijke verzorging naar WMO.

Doesburg

- Samenwerkingsverband wil onderzoeken hoe ambities aansluiten bij de drie transities in het sociaal domein: invoering van participatiewet, de transitie van de jeugdzorg en de overheveling van AWBZ-begeleiding en persoonlijke verzorging naar WMO.

Schoonhoven

- Vanuit lokaal gezondheidsbeleid koppeling met sport, zorg en wetten (ZVW, AWBZ en WMO).

Conclusie thema koppeling andere beleidsvelden

Gemeenten maken in hun (sport) beleid regelmatig de koppeling met WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning), AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten), onderwijs en zorg op gebied van gehandicaptensport. Dit is voor alle groepen gemeenten hetzelfde. Echter lijkt er vanuit de andere beleidsvelden maar nauwelijks de koppeling gemaakt te worden met sport.

5.10. OVERZICHT RESULTAAT

Hieronder is een schematisch overzicht te vinden van de onderwerpen uit de analyse, waarin duidelijk wordt waar de verschillende gemeenten op inzetten.

TABEL 4: THEMA'S DIE VOORKOMEN DE BELEIDSSTUKKEN VAN DE VERSCHILLENDE NEDERLANDSE GEMEENTEN

Onderwerp														
Thema	Monitoring	Ondersteuning			(Sport)accommodatie		Verkeer & Vervoer		Aanbod		Beeldvorming & Communicatie		Netwerkvorming	
	Cijfers& doelstellingen	Faciliteren	Financiële ondersteuning	Deskundige begeleiding	Toegankelijkheid gebouwen	Toegankelijkheid ruimten	Toegankelijkheid openbare weg	Vervoersregelingen	Sport- en beweegprogramma's	Professionals	(Topsport) evenementen	Informatievoorziening	Samenwerkingspartners	Koppeling andere beleidsvelden
G4 gemeenten														
Rotterdam	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓
Den Haag	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Amsterdam	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Utrecht	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Grote gemeenten														
Kerkrade	✓		✓	✓	✓				✓				✓	
Heerlen	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Enschede	✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Oss	✓	✓	✓		✓				✓			✓		✓
Middelgrote gemeenten														
Losser	✓		✓						✓					
Rucphen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Stadskanaal	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Duiven	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓		✓	✓
Kleine gemeenten														
Vlagtwedde	✓													
Doesburg	✓	✓	✓		✓		✓		✓		✓		✓	✓
Schoonhoven	✓		✓						✓			✓	✓	✓
Bellingwedde	✓													

Conclusie overzicht resultaten

Binnen het beleid zijn veel thema's die belangrijk zijn voor de organisatie van de gehandicaptensport aanwezig. Vooral bij de G4 gemeenten zijn vrijwel alle thema's in het beleid aanwezig. Echter zijn bij de analyse ook thema's opgenomen die voor een 'algemene' doelgroep (of zoals in het beleid staat: gericht op alle inwoners van de gemeente) gelden. In de analyse zelf staat per punt aangegeven of het hier om een speciale doelgroep gaat (bijvoorbeeld doelgroep aangepast sporten, mensen met een beperking, etc.)

6. CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

6.1. CONCLUSIES

Het antwoord op de onderzoeksvraag kan vanuit twee verschillende perspectieven gegeven worden. Ten eerste is dit vanuit het beleidsperspectief zelf, waarbij gekeken wordt wat er op gebied van gehandicaptensport binnen de gemeente gebeurt. Een tweede mogelijkheid om antwoord te geven op de onderzoeksvraag is vanuit het integraliteitsperspectief, waarbij vanuit de decentralisatiegedachte rekening wordt gehouden met de rol van de gemeente en het samenwerken met andere partijen. Het betreft hier dus de totstandkoming van gehandicaptensport, ook wat betreft integrale beleidsvoering. Vanuit beide perspectieven wordt antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag.

BELEIDSPERSPECTIEF

Algemeen

Gehandicaptensport wordt vooral gebaseerd op het sportbeleid van gemeenten. Echter blijkt het sportbeleid in sommige gevallen (vooral bij de grote, middelgrote en kleine gemeenten met een eigen sportbeleid) niet altijd meer even actueel. Daarnaast is het sportbeleid van de G4 gemeenten vooral gericht op de Olympische- en Paralympische ambitie voor 2028, waarvan inmiddels bekend is dat deze geen doorgang zal vinden. Daardoor zal er een andere focus komen te liggen op dit beleid.

Het sportbeleid is bij alle gemeenten ook vaak gericht op een algemene doelgroep. Zo nu en dan worden specifiek gehandicaptendoelgroepen genoemd, die door gemeenten verschillend worden aangeduid. Dit kunnen bijvoorbeeld doelgroepen zijn die worden aangeduid als doelgroep aangepast sporten, mensen met een beperking of mensen met een handicap. Ook vallen gehandicapten binnen het beleid vaak in een bredere doelgroep. Zo vallen gehandicapten ook onder de (bredere) doelgroepen: alle inwoners van de gemeente, groepen met een achterstand in bewegen en mensen met een motorische achterstand. Dit maakt het analyseren van het gehandicaptensportbeleid ingewikkeld. Telkens kan namelijk de vraag gesteld worden of gehandicapten, zoals deze vastgesteld is in dit onderzoek, door de betreffende gemeente bedoeld wordt binnen de genoemde termen en doelgroepen.

Inzet thema's

Over het algemeen hebben gemeenten **doelstellingen** voor de gehandicapte (sport)doelgroep, maar ontbreken cijfers of SMART- (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden) geformuleerde doelstellingen. Bovendien verschilt per gemeente de manier waarop zij gehandicaptensport **faciliteren** (met betrekking tot aangepaste materialen). **Financieel** wordt de gehandicaptensport door vrijwel elke gemeente wel ondersteund. Soms is dit ook indirect, door het financieren van organisaties, evenementen en/of verenigingen die zich richten op gehandicaptensport.

Wat betreft het opleiden van **deskundig kader** voor de gehandicaptensport wordt dit door gemeenten ook wel gedaan. Dit zijn voornamelijk de grotere gemeenten, aangezien de kleine gemeenten vooral de gehandicaptensport via externe partijen (laten) organiseren. Wel een belangrijk punt voor alle gemeenten is **de toegankelijkheid van sportaccommodaties**. Veelal wordt er ook gewerkt met een keurmerk toegankelijke sportaccommodaties binnen gemeenten, al lijken gemeenten hun sportaccommodaties in veel gevallen te laten voldoen aan andere keurmerken. Of bij deze verschillende keurmerken ook de **(openbare) ruimte** rondom de sportaccommodaties wordt getest is onduidelijk. Gemeenten hebben echter weinig in hun (sport)beleid staan over de toegankelijkheid van de (openbare) ruimte rondom de sportaccommodaties. Wel zetten gemeenten in op gemakkelijk bereikbare sportaccommodaties, door deze bijvoorbeeld zoveel mogelijk in de wijk te plaatsen. Dit zou een reden kunnen zijn waarom gemeenten weinig **vervoersregelingen** voor gehandicapten in hun beleid hebben opgenomen.

Alle gemeenten hebben op de een of andere manier wel een **aanbod** voor gehandicaptensport. De vorm van dit aanbod verschilt echter per gemeente. Zo zijn er gemeenten die activiteiten door externe organisaties uit laten voeren of door middel van samenwerking met andere gemeenten. Wat bij een aantal gemeenten wel overeenkomt is dat ze de gehandicaptensport vaak zoveel mogelijk in willen bedden bij reguliere verenigingen. Vaak moet een **professional** (bijvoorbeeld in de vorm van een buurtsportcoach, beweegmakelaar, Consulent Aangepast Sporten of combinatiefunctionaris) zorgen voor de inbedding van gehandicaptensport bij reguliere verenigingen. Ook worden deze professionals ingezet voor activiteiten behorende tot het buurtwerk, onderwijs of zorg.

(Top)sportevenementen (ook op gebied van gehandicaptensport) worden vooral ingezet als promotiemiddel voor gemeenten. De ambitie voor het organiseren van de Olympische- en Paralympische spelen wordt vooral door de grote (G4) gemeenten gebruikt om hun sportbeleid op te baseren. Waarbij de nadruk meer ligt op de Olympische spelen dan op de Paralympische spelen. Nu bekend is dat deze ambitie geen doorgang zal vinden, zijn er mogelijk wijzigingen in het beleid nodig. Hier is verder niet veel over bekend.

Voor **informatie** over gehandicaptensport binnen de eigen gemeente kunnen inwoners vaak terecht bij sportservicepunten of een ander (centraal) loket voor de gehandicaptensport. In veel gevallen hebben deze loketten een website waar de (benodigde) informatie over gehandicaptensport op staat, zoals het beschikbare aanbod en de activiteiten en waar deze te vinden zijn. Er wordt door veel gemeenten dan ook **samengewerkt** met sportloketten en sportservicepunten. Ook werken zij samen met tal van andere (externe) partijen. De samenwerkingsorganisaties verschillen dan ook erg per gemeente. Over het algemeen wordt er (vanuit het sportbeleid) wel samengewerkt met organisaties op gebied van zorg en onderwijs. Een **koppeling in het beleid** wordt dan veelal ook gemaakt met zorg, gezondheid, WMO, AWBZ en onderwijs.

Uitkomst

Uit de analyse blijkt dat het gemeentelijk beleid op gebied van gehandicaptensport per gemeente erg verschillend is. Zo organiseren de G4 gemeenten gehandicaptensport op meerdere beleidsstukken. Hierdoor is het lastig om inzicht te krijgen in wat de gemeente daadwerkelijk voor de gehandicaptensport organiseert. Mede omdat het beleid van elke gemeente verschilt, waardoor er ook geen eenduidige lijn in het beleid te ontdekken valt.

INTEGRALITEITSPERSPECTIEF

Decentralisatie

Nadat er inzicht is verkregen over wat het (gehandicapten)sportbeleid van de gemeenten inhoudt, is het goed om te kijken wat dit betekent vanuit het oogpunt van integraliteit. Aangezien binnen het sociaal domein (met onder andere zorg, WMO, gezondheidsbeleid) decentralisatie plaatsvindt, ontstaan kansen om met andere beleidsvelden samen te werken, om zo tot integrale samenwerking te komen. Dit biedt kansen voor gehandicaptensport om de koppeling te maken tussen bijvoorbeeld sport, zorg, WMO, gezondheidsbeleid en onderwijs. Koppeling met de WMO is bijvoorbeeld mogelijk doordat deze inzet op het vergroten van zelfredzaamheid en het bevorderen van de maatschappelijke participatie van burgers. Sport kan hieraan bijdragen, zeker voor mensen met een beperking.

Integraliteit

Zoals hiervoor al werd genoemd wordt nu de gehandicaptensport vaak nog georganiseerd vanuit het (algemeen) sportbeleid. Binnen het sportbeleid worden verschillende koppelingen gemaakt met zorg en WMO. Echter geven weinig gemeenten aan dat hun gehandicaptensport gebaseerd is op bijvoorbeeld het zorg en WMO beleid. Vanuit de sport lijkt er dus wel aandacht te zijn voor bijvoorbeeld WMO en zorg, maar niet andersom. Terwijl dit voor een goede werking van integraal beleid wel noodzakelijk is. Het zijn nu vooral de G4 gemeenten die meerdere beleidsstukken hebben waarop de gehandicaptensport is georganiseerd. Daarnaast heeft gemeenten Den Haag een aparte `gehandicaptensport` nota en ligt er bij de gemeente Amsterdam ook al een dergelijk plan klaar. Ook bij de nieuwe sportnota van gemeente Stads kanaal wordt aangegeven dat gehandicaptensport een

plaats heeft gekregen in de nota en gaf men bij een aantal gemeenten (Oss, Heerlen, Schoonhoven) aan dat er plannen zijn om in aanstaande nota's meer gehandicaptensport naar voren te laten komen. Gehandicaptensport binnen beleid is dus in ontwikkeling, al blijft het de vraag hoe een integrale aanpak hierin meegenomen wordt. Vooralsnog is de rol van de gemeente op gebied van gehandicaptensport vooral faciliterend. Daarnaast vervullen gemeenten afwisselend een sturende- en opdracht gevende rol.

6.2. AANBEVELINGEN

Onderzoek

Om het beleid van gemeenten op gebied van gehandicaptensport te analyseren moet rekening gehouden worden met het verschil in beleid van de gemeenten. Per gemeente verschilt namelijk het beleid op gebied van gehandicaptensport, waar men op inzet en de manier waarop de doelgroep gehandicapten in het beleid terugkomt. Aan de hand van de genoemde thema's in dit onderzoek kunnen beleidsdocumenten met elkaar worden vergeleken. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de manier waarop de doelgroep in het beleid omschreven staat. Zo vallen gehandicapten bijvoorbeeld ook onder "alle inwoners van de gemeente", de doelgroep "waarvan de sportdeelname achterblijft" en de doelgroep "aangepast sporten". Daarnaast worden diverse termen gebruikt voor gehandicapten, zoals mensen met een beperking, mensen met een handicap, etc.

Beleid

Om gehandicaptensport binnen het beleid en binnen de gemeente zo goed mogelijk te organiseren, is aan te bevelen dat de partijen die verantwoordelijk zijn voor de gehandicaptensport, zich ook gaan bemoeien met andere beleidsvelden. Dit zijn voornamelijk beleidsvelden die terugkomen in de verschillende thema's van dit onderzoek. Zo moet een beleidsambtenaar sport, ter bevordering van de gehandicaptensport, bijvoorbeeld ook inspraak kunnen hebben op de beleidsvelden zorg, gezondheid, WMO, infrastructuur, openbaar vervoer, etc. Zo kan er invloed worden uitgeoefend op meerdere beleidsterreinen. Op beleidsterreinen waar geen apart beleid voor is moet gekeken worden naar uitvoerende organisaties. Dit kunnen lokale- en landelijke organisaties zijn. In dat geval moet daarmee samengewerkt worden. Het is dus van belang dat organisaties die zich inzetten voor de gehandicaptensport goed zicht hebben op hun netwerk en daarmee constant in verbinding staan. Hierbij moet dus ook worden gekeken naar meerdere beleidsvelden die van belang zijn voor de gehandicaptensport. Zoals gezegd zijn dit bijvoorbeeld beleidsvelden die terugkomen in de thema's van dit rapport. Voor uitvoering van het beleid is het daarbij wenselijk dat (landelijke) organisaties of (gemeentelijke) afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de gehandicaptensport, zo nauw mogelijk zicht hebben op de uitvoerende organisaties of partijen. Naast dat er goed zicht is op de uitvoering, worden ook nieuwe kansen zichtbaar en blijft men in nauw contact met hun netwerk.

Mochten gemeenten verder beleid gaan formuleren op gebied van gehandicaptensport dan is het aan te bevelen om één term aan de doelgroep te geven of, zoals een aantal gemeenten al hebben, een aparte gehandicaptensportnota op te stellen. Hierdoor kan er meer specifiek worden ingezet op gehandicaptensport en kan de gehandicaptensport beter integraal worden georganiseerd. Het document "Regionale samenwerkingsstructuur gehandicaptensport" van het NOC*NSF kan gebruikt worden om een regionale, landelijke dekkende samenwerkingsstructuur te creëren. Hierbij is ook aandacht voor het betrekken van meerdere partners uit verschillende beleidsvelden. Voor een goede werking van gehandicaptensportbeleid is immers een integrale aanpak belangrijk. Een ander document die gebruikt kan worden door gemeenten is het document met richtlijnen voor toegankelijke indoor sportaccommodaties (van Stichting Onbeperkt Sportief). Deze kunnen door gemeenten gebruikt worden ter bevordering van de toegankelijkheid van indoor sportaccommodaties voor gehandicapten. Ook is er een gemeentelijke sportmatch beschikbaar. Deze kan door gemeenten gebruikt worden om te kijken naar vraag en aanbod van gehandicaptensportactiviteiten binnen de eigen gemeente.

7. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Berg, J. v. (2013). De spagaat van de gedecentraliseerde eenheidsstaat. *Beleid en maatschappij*, 205-220.
- Bobbert, M., Osse, J., Savelberg, H., & Buiters, R. (2012). *Bewegen doet leven*.
- CBS. (2013). *Demografische kerncijfers per gemeente 2013*. Den Haag/Heerlen.
- CBS. (2014). Opgeroepen op Februari 2014, van Centraal Bureau voor de Statistiek: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/classificaties/overzicht/gemeentelijke-indeling/2014/default.htm>
- Gemeente Utrecht. (2012). Agenda 22, plan 2012-2018. Utrecht, Utrecht, Nederland.
- Houben, J., Hoffmans, T., Doelman-van Geest, H., & Hijnekamp, M. (2014). *Participeren en combineren: de meerwaarde van de participatiewet voor de synergie binnen de drie decentralisaties*. Den Haag: Tympanon instituut.
- Jong, M. d., Dool, R. v., & Lindert, C. v. (2008). *(On)beperkt sportief*. Arko sports media.
- Movisie. (2013, augustus). Clientenparticipatie en de decentralisaties. Utrecht.
- NOC*NSF. (2012, mei). Regionale samenwerkingsstructuur gehandicaptensport.
- Schapendonk, R., Berg, L. v., Dool, R. v., Hoenderkamp, K., Hoffmans, W., & Lindert, C. v. (2013). *Gemeentelijke Sportmatch Gehandicaptensport*. Onbeperkt sportief & Mulier instituut.
- Tierolf, B., & Oudenampsen, D. (2013). *Kinderen met een handicap in tel*. Utrecht: Verweij Jonker instituut.
- Transitiebureau. (2012). *Decentralisatie betekent transitie en transformatie: nieuwe verantwoordelijkheden, rollen en opgaven in maatschappelijke ondersteuning*.
- Van Lindert, C. (2012). Sport voor mensen met een handicap in Nederland. In *Momenten*. Brussel: Mulier instituut.
- Veer, J. v. (2013). Spelenderwijs ontschotten: Het experiment als basis voor integraal beleid. In H. Bosselaar, & G. Vonk, *Bouwplaats lokale verzorgingsstaat : Wetenschappelijke reflecties op de decentralisaties in de sociale zekerheid en zorg* (pp. 33-46). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Von Heijden, A., Van den Dool, R., Van Lindert, C., & Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief 2013*. Arko sports media.
- Zorgatlas. (2012). Opgeroepen op Februari 2014, van Nationale Atlas Volksgezondheid: <http://www.zorgatlas.nl/gezondheid-en-ziekte/functioneren-en-kwaliteit-van-leven/kinderen-met-een-handicap/>
- Zorgatlas. (2012). Opgeroepen op Februari 2014, van Nationale atlas volksgezondheid: <http://www.zorgatlas.nl/gezondheid-en-ziekte/functioneren-en-kwaliteit-van-leven/personen-met-een-mobiliteitsbeperking-2012/#breadcrumb>